

Nr 61.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet m. m.; given Stockholms slott den 20 januari 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Arthur Engberg.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 januari 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med cheferna för kommunikations- och finansdepartementen anför chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Engberg:

Under punkten 93 av 1939 års åttonde huvudtitel har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet beräkna för budgetåret 1939/40 ett reservationsanslag av 220,700 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen (kapitalbudgeten: bilaga 6, punkterna 14 och 15), att, i avbidan på den proposition i ämnet, som bleve riksdagen förelagd, för budgetåret 1939/40 beräkna dels till statens lånefond för universitetsstudier ett reservationsanslag av 150,000 kronor, dels ock till studielånefonden ett reservationsanslag av 120,000 kronor.

Sedan ärendet numera färdigberetts, får jag ånyo anmäla detsamma.

I riksstaten äro nu uppförda ett anslag å 6,200 kronor till Uppsala universitet: Stipendier åt studerande och ett anslag å 4,900 kronor till Lunds universitet: Stipendier åt studerande. Dessa anslag, som alltså äro avsedda

enbart för studerande vid de båda nu nämnda akademiska läroanstalterna, disponeras till smärre kontantstipendier (jfr sid. 422 och 433 i statsliggaren för budgetåret 1938/39). Något motsvarande anslag är icke uppfört för karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Från och med år 1918 har riksdagen årligen anvisat medel till lån för underlättande av studiemöjligheterna för begåvade, fattiga lärjungar vid offentliga läroanstalter, såväl vid universiteten och karolinska institutet som andra anstalter. År 1920 beslöt riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t, att en särskild fond, benämnd »fonden för räntefria studielån», skulle inrättas och ställas under förvaltning av statskontoret, från vilken fond lån finge av Kungl. Maj:t utdelas för ifrågavarande ändamål. I enlighet med Kungl. Maj:ts i 1932 års statsverksproposition framlagda förslag har fondens benämning från och med budgetåret 1932/33 ändrats till »studielånefonden». Vid utgången av budgetåret 1937/38 uppgick studielånefonden till omkring 3,750,000 kronor. De medel, som av riksdagen åren 1918—38 anvisats för studielån, uppgå till sammanlagt 3,851,000 kronor, därav för budgetåret 1938/39 120,000 kronor.

Bestämmelser om utdelande av ifrågavarande lån återfinnas i ett av Kungl. Maj:t den 19 juni 1919 utfärdat reglemente (Svensk författningssamling nr 511) med däri senare vidtagna ändringar (kungörelserna nr 540/1920, 357/1927 och 411/1937). Enligt detta reglemente beviljas studielån till belopp av högst 1,500 kronor för varje gång men må, när särskilda omständigheter därtill föranleda, kunna i undantagsfall överstiga detta belopp.

Kostnaderna för den nämnd, som jämlikt reglementet handlägger ärenden rörande ifrågavarande lån, hava under senare år bestritts med ett av riksdagen under åttonde huvudtiteln härför anvisat anslag, som för budgetåret 1938/39 är i riksstaten uppfört med 7,200 kronor. Till ersättning åt postverket för dess bestyr med studielånen är därjämte under samma huvudtitel uppfört ett särskilt förslagsanslag om för närvarande 3,200 kronor.

Antalet sökta och beviljade studielån samt de beviljade lånens sammanlagda belopp från och med år 1927 framgå av följande tabell:

Utdelnings- år	Fortsatta lån			Nya lån			Summa lån		Summa utdelade lån
	sökta	beviljade	beviljade lån kronor	sökta	beviljade	nya lån kronor	sökta	beviljade	
1927	239	233	278,410	761	118	140,550	1,000	351	418,960
1928	245	236	288,640	736	100	117,600	981	336	406,240
1929	228	211	253,211	716	127	146,000	944	338	399,211
1930	250	233	272,350	776	115	124,750	1,026	348	397,100
1931	273	260	290,750	868	109	106,800	1,141	369	397,550
1932	252	223	218,800	998	74	67,700	1,250	297	286,500
1933	211	187	179,150	975	122	112,400	1,186	309	291,550
1934	228	211	200,000	1,065	126	125,400	1,293	337	325,400
1935	229	204	204,375	1,045	117	115,500	1,274	321	319,875
1936	214	204	201,400	1,046	149	149,250	1,260	353	350,650
1937	239	234	238,300	1,112	143	153,600	1,351	377	391,900
1938	270	267	286,025	1,104	129	135,900	1,374	396	421,925

Studielån hava, på sätt närmare framgår av följande tabell, åren 1934—38 utdelats till studerande vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet till ett sammanlagt belopp av 913,225 kronor, fördelat på 883 låntagare:

Utdelnings- år	Universitetet i Uppsala						Universitetet i Lund						Karolinska institutet					
	Fortsatta lån		Nya lån		Summa lån		Fortsatta lån		Nya lån		Summa lån		Fortsatta lån		Nya lån		Summa lån	
	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor	Antal	Belopp kronor
1934	54	53,000	22	22,900	76	75,900	44	41,600	15	16,000	59	57,600	17	16,700	4	4,400	21	21,100
1935	57	58,000	23	24,900	80	82,900	46	45,900	16	16,000	62	61,900	17	17,700	4	4,300	21	22,000
1936	68	70,000	31	31,700	99	101,700	52	51,900	14	13,950	66	65,850	8	7,250	4	3,950	12	11,200
1937	83	85,700	22	25,050	105	110,750	50	48,750	21	23,800	71	72,550	8	8,600	3	3,400	11	12,000
1938	92	99,400	25	27,800	117	127,200	57	60,575	13	14,500	70	75,075	8	9,500	5	6,000	13	15,500
Summa	354	366,100	123	132,350	477	498,450	249	248,725	79	84,250	328	332,975	58	59,750	20	22,050	78	81,800

Kungl. Maj:t bemyndigade den 5 februari 1937 chefen för ecklesiastikdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom departementet verkställa utredning och avgiva förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet. Vid utverkandet av ifrågavarande bemyndigande anförde jag, efter att hava lämnat vissa statistiska uppgifter, bland annat följande:

Det vore klart, att de betydande kostnader, som de akademiska studierna medförde för en hel del begåvade ungdomar, särskilt ur sociala grupper med svaga ekonomiska förutsättningar, måste verka såsom ett hinder att ägna sig åt sådana studier. Detta hade ju varit fallet under alla tider, men svårigheterna syntes hava skärpts under de senaste åren.

Ur samhällelig synpunkt innebure den omständigheten, att andra faktorer än begåvning och duglighet ägde ett avgörande inflytande på rekryteringen till här ifrågavarande utbildningsbanor, ett missförhållande, som man genom olika hjälpåtgärder sökt motverka. Sedan gammalt hade staten genom stipendier sökt stödja studier vid universiteten. De i riksstaten till stipendier vid universiteten i Uppsala och Lund uppförda beloppen å respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor vore knappast att räkna med ur synpunkten av det angivna missförhållandets avhjälpande. Större betydelse hade givetvis det ganska stora antal stipendier, som på grund av enskilda donationer stode till förfogande. Till följd av förändringar i penningvärdet hade emellertid värdet av dessa stipendier i hög grad inskränkts. Belopp, som ännu för några årtionden sedan kunde effektivt hjälpa en studerande, försloge nu endast till ett mindre bidrag till studiekostnaderna. En avsevärd hjälp till studier hade statsmakterna lämnat medellösa begåvningar genom de studielån, som utdelades av Kungl. Maj:t. Dessa lån hade helt visst berett ett stort antal för uppgiften väl skickade ungdomar tillfälle att ägna sig åt akademiska studier. Men de tilldelade beloppen vore i allmänhet icke så höga, att därigenom samtliga utgifter kunde bestridas, och därtill komme, att de en gång skulle återbetalas. Även om villkoren för lånen vore gynnsamma, komme dock de såsom lån erhållna beloppen att tynga den studerandes ekonomi under framtiden. Detsamma gällde om de lån, som genom studentorganisationerna kunde på förmånliga villkor ställas till de studerandes förfogande.

De upplysningar rörande studenternas ekonomiska förhållanden, som vunnits genom i ärendet nyligen utförda utredningar och undersökningar, hade enligt min mening aktualiserat kravet på ytterligare och mera effektiva åtgärder, i syfte att urvalet till de levnadsbanor, som förutsatte akademiska studier, kunde i allt högre grad frigöras från beroendet av de enskilda studenternas privatekonomiska förutsättningar. Naturligtvis skulle detta kunna ske genom att helt enkelt ökade belopp av staten ställdes till förfogande för stipendier och studielån. Ehuru tanken på en sådan utväg icke borde uteslutas, vore jag dock av den uppfattningen, att anordningen med kontanta belopp, som till fritt förfogande lämnades i de studerandes händer, icke under alla omständigheter vore den mest lämpliga. Enligt min mening borde möjligheterna för en annan understödsform tagas i övervägande. För en ung obemedlad student, som övervägde att slå in på den akademiska studievägen, framstode frågan om husrum och kost under studietiden såsom det svåraste ekonomiska problemet. Därest staten kunde

till ett antal behövande studerandes förfogande ställa fria bostäder och fri kost, vunnas en form för understödet, som i flera avseenden syntes mig överlägsen understöd medelst kontanta belopp. Därigenom skulle framförallt vinnas, att man finge visshet, att understödet användes till det nödvändigaste och att bostads- och matfrågan för den studerande ordnades på ett tillfredsställande sätt. En studerande, som under en avsevärd period av studietiden av staten erhöle fri bostad och fri kost, torde med endast ett mindre tillskott från annat håll kunna bedriva sina studier.

Som sakkunniga tillkallades sedermera ledamoten av riksdagens första kammare, numera kanslern för rikets universitet Östen Undén, professorn vid universitetet i Lund Einar Sjövall och andre bibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala Jonas L:son Samzelius. De sakkunniga, som bemyndigats att i utredningen också upptaga vissa spörsmål angående förbättrade kreditförhållanden för de studerande vid vederbörande läroanstalter, hava den 10 december 1937 avgivit betänkande med utredning och förslag angående understöd i form av fria bostäder och fri kost åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet (statens offentliga utredningar 1937: 44).

Över betänkandet hava yttranden avgivits den 28 februari 1938 av *skolöverstyrelsen*, den 30 mars 1938 av *nämnden för statens studielån*, den 21 december 1938 av *statskontoret* samt den 30 september 1938 av *kanslern för rikets universitet*, som jämväl hört vederbörande universitetsmyndigheter.

Härjämte hava Stockholms studentkårer inkommit till Kungl. Maj:st med en den 8 oktober 1938 dagtecknad framställning i ämnet.

1. De sakkunnigas förslag.

De sakkunniga hava föreslagit, att statsstipendier i form av fri bostad och fri kost inrättas vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet i överensstämmelse med av de sakkunniga framlagda riktlinjer samt att för ändamålet anvisas ett årligt anslag å 300,000 kronor, att ett årligt anslag anvisas å tills vidare 4,000 kronor till vardera av utav de sakkunniga föreslagna statsstipendienämnder vid universiteten i Uppsala och Lund samt å 1,500 kronor till en motsvarande stipendienämnd vid karolinska institutet till bestridande av nämndernas arvoden och övriga utgifter, att ett belopp av 500,000 kronor anvisas såsom grundanslag till en statens lånefond för studentbyggnader, att ett belopp av 200,000 kronor anvisas såsom grundanslag till en statens lånefond för universitetsstudier, samt att de förutnämnda i riksstaten uppförda anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund å respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor efter inrättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost användas till bokstipendier.

Av betänkandet inhämtas i sammandrag följande:

Studentsociala åtgärder vid utländska universitet. Liksom på de flesta andra områden av samhällslivet hade, yttre de sakkunniga, tiden efter världskriget även för universitet och högskolor medfört i mångt och mycket förändrade förhållanden. Den avsevärt ökade tillströmningen av studerande till de högre läroanstalterna hade mångstädes givit anledning till allvarliga farhågor för framtida övermättnad av arbetskraft inom de intellektuella yrkena och uppkomsten av ett akademiskt proletariat, och i flera länder hade restriktiva åtgärder måst vidtagas. För att undvika att en dylik begränsning bleve betingad av de inträdessökandes ekonomiska villkor och för att överhuvudtaget så långt möjligt göra urvalet till de akademiska levnadsbanorna oberoende av den enskildes ekonomiska förutsättningar hade förstädes betydande insatser gjorts i syfte att underlätta studiemöjligheterna för mindre bemedlade begåvningar. Denna verksamhet, som bedrivits med stöd av regeringar, universitet och högskolor, studentsammanslutningar och andra för saken intresserade organ samt enskilda, hade varit så mycket angelägnare, som studieförhållandena i vissa avseenden blivit mindre gynnsamma än tidigare. Den allmänna ekonomiska utvecklingen under efterkrigsåren hade bidragit till att höja levnadskostnaderna och övriga utgifter under studietiden, vilket för flertalet studerande inneburit en ökad skuldsättning samt ett tvång att genom en långt driven effektivisering av studierna påskynda examen. Samtidigt hade dock den stegrade konkurrensen medfört en höjning av kunskapsfordringarna med ty åtföljande förlängning av studietiden.

De berörda olägenheterna av övervägande ekonomisk natur hade varit desto kännbarare, som de högre läroanstalterna under de senaste decennierna kommit att i allt större utsträckning rekryteras från sådana socialgrupper, vilkas ekonomiska resurser vore mer eller mindre starkt begränsade. Denna demokratisering av universiteten, som ännu icke vore på långt när genomförd, hade nödvändiggjort och komme förvisso även i framtiden att kräva omfattande insatser från det allmännas sida, och detta gällde om såväl svenska som utländska högskolor.

Efter en ingående redogörelse för i vissa främmande länder vidtagna studentsociala åtgärder, beträffande vilken här hänvisas till sid. 6—19 i betänkandet, konstatera de sakkunniga avslutningsvis, att vid de flesta äldre universitet i Europa olika välfärdsanstalter för de studerande, såsom mensa academica, studenthem och stipendiestiftelser, vore en mycket gammal företeelse. Under de senaste decennierna hade dylika åtgärder, som närmast åsyftade att möjliggöra högre studier för begåvad men obemedlad ungdom, fått ny aktualitet genom vidgandet av universitetens rekryteringsområden till allt bredare befolkningslager. Samtidigt hade det i växande grad framträtt som ett samhällsintresse att göra tillträdet till den högre undervisningen beroende endast av begåvning och duglighet och icke av den enskildes ekonomiska villkor, och det vore därför naturligt, att det — om man bortsåg från de rubbningar, som vållats av den ekonomiska depressionen — inom praktiskt taget samtliga europeiska stater syntes vara en genomgående tendens att utbygga det allmännas stödverksamhet på detta område. De statliga understöden vore av mycket skiftande natur, men de vanligaste och mest betydande formerna vore dock stipendier åt studerande samt anslag till bostäder, matsalar och andra sociala företag.

Studentsociala åtgärder vid de svenska universiteterna och högskolorna. Å sid. 20—100 i betänkandet har lämnats en överblick över studentsociala åtgärder, som företagits eller planerats vid svenska universitet och högskolor, till vilken här hänvisas. Beträffande den understödsverksamhet, som bedrivs medelst statens räntefria studielån, hava de sakkunniga anfört bland annat:

Av tillgängliga uppgifter angående sökta och beviljade lån (jämför tabell å sid. 2 i det föregående) framginge, att medan antalet låneansökningar rätt avsevärt stigit, hade summan av de per år beviljade lånen icke undergått en motsvarande ökning. Följden hade blivit att i regel endast 12—15 procent av de nytillkommande lånesökande kunnat tilldelas lån. Samtidigt hade lånebeloppen nedgått från i genomsnitt omkring 1,200 kronor år 1927 till ungefär 1,000 kronor under de senaste åren. Genomsnittssiffrorna låge dock något — men endast obetydligt — högre för de universitetsstuderande, emedan några sökande av denna kategori vid de senaste utdelningarna beviljats lån å 1,100 å 1,200 kronor.

Studielån kunde reglements enligt tilldelas lärjungar vid varje offentlig läroanstalt, men i realiteten ägde dock en viss begränsning rum. Så beviljades exempelvis endast undantagsvis lån till läroverksungdom och i fråga om högskolestudier i regel ej under det första studieåret. I detta sammanhang erinrades om att understöd till läroverkselever numera utginge ur allmänna arvsfonden; under läsåret 1936—37 hade utgått ett belopp av 60,000 kronor, och för läsåret 1937—38 hade anslagits 70,000 kronor, därav vartdera året 10,000 kronor till sådana, som ännu ej inskrivits vid läroverk.

De studerandes sociala och ekonomiska förhållanden. Genom nyligen i ärendet företagna undersökningar vore numera *studenternas sociala härkomst* ganska väl känd. Den procentuella fördelningen efter yrkesklass vid här nedan angivna läroanstalter framginge av följande tabell:

Yrkesklass	Uppsala universitet		Lunds universitet		Karolinska institutet	
	1931	1934	1931	1934	1931	1934
A. Lantbrukare	9,8	9,5	15,9	15,8	5,7	4,4
B. Folkskollärare	7,0	7,0	7,2	6,7	4,3	4,4
C. Akademiker m. fl.	30,9	32,6	24,5	27,2	38,3	42,7
D. Grosshandlare m. fl.	9,8	8,0	8,2	6,1	14,1	9,8
E. Handlande	10,3	11,6	11,3	12,2	11,0	12,8
F. Högre tjänstemän m. fl.	8,9	10,1	8,9	10,1	10,7	10,5
G. Lägre tjänstemän m. fl.	9,9	10,0	9,8	9,6	6,9	7,5
H. Hantverkare, arbetare	12,6	11,1	14,1	12,0	8,3	7,7
X. Yrke okänt	0,7	0,3	—	0,3	0,6	0,2

Rörande *föräldrarnas bidragsförmåga* anföra de sakkunniga, att omkring 19 procent av de studerande vid universiteterna i Uppsala och Lund samt 9 procent vid Karolinska institutet icke kunde påräkna någon ekonomisk hjälp från föräldrahemmet utom möjligen fritt vivre under ferierna. Till den något lyckligare lottade grupp av studerande, som, utan att kunna påräkna fullständig ekonomisk hjälp från föräldrahemmet, dock i viss ut-

sträckning därifrån åtnjöte gåvor, en del naturaförmåner samt lån, hörde respektive 20, 26 och 13 procent av samtliga studerande vid de tre läroanstalterna. Övriga studerande komme från hem, som tydligtvis vore i stånd att helt bekosta studierna, vilket dock ej hindrade, att verklig skuldsättning med återbetalningsskyldighet i många fall förelåge.

Enligt uppgifter angående *de studerandes kontantinkomster* vore dessa — om penningbidrag från föräldrarna lämnades ur räkningen — huvudsakligen av tre slag: räntor av kapital, inkomst av arbete samt stipendier.

Inkomst av eget kapital hade deklarerats av 17 procent av de manliga och 25 procent av de kvinnliga studerandena i Uppsala; för Lunds universitet vore motsvarande jämförelsetal 13 och 19 procent och för karolinska institutet 21 och 25 procent. Ränteinkomsterna uppginge dock endast undantagsvis till mera betydande belopp.

Inkomst av eget förvärvsarbete, som bedreves vid sidan av studierna, förekomme i anmärkningsvärt stor utsträckning, i synnerhet vid universitetet. Förekomsten av dylik inkomst vore dock mycket skiftande inom de olika fakulteterna och i regel störst bland humanister och naturvetare. Om deklaranter med studierna som bisysselsättning eller med större inkomst av eget arbete än 4,000 kronor frånräknades, hade dylik inkomst uppgivits av 27 procent av samtliga manliga studerande i Uppsala, 30 procent i Lund och 20 procent vid karolinska institutet. För de kvinnliga studerandena vore procenttalen respektive 22, 23 och 14. Genomsnittsbeloppet per inkomsttagare vore — med samma avgränsning av de högsta inkomsterna som ovan — vid Uppsala och Lunds universitet samt karolinska institutet respektive 570, 585 och 805 kronor för manlig samt 360, 525 och 530 kronor för kvinnlig studerande.

34 procent av de manliga och 20 procent av de kvinnliga studerandena i Uppsala hade uppburit *stipendier* under år 1930 med i genomsnitt 465, respektive 250 kronor. Vid Lunds universitet vore motsvarande siffror 27 procent och 335 kronor för manliga samt 13 procent och 305 kronor för kvinnliga studerande och vid karolinska institutet 7 procent och 435 kronor, respektive 12 procent och 875 kronor.

Försök hade gjorts att med ledning av deklARATIONERNAS uppgifter om *de studerandes utgifter* under år 1930 beräkna den totala utgiftssumman per år, men dessa beräkningar hade dock endast kunnat bli högst approximativa. Men även om resultaten kunde vara otillfredsställande i fråga om de individuella variationerna, torde de beräknade medeltalen hava sitt värde för jämförelser mellan de olika läroanstalterna. För manliga studerande, som icke åtnjöte någon som helst hjälp från hemmet, uppginge den genomsnittliga årliga utgiftssumman till 1,930 kronor i Uppsala, 1,745 kronor i Lund och 2,710 kronor vid karolinska institutet, och för studentskorna inom samma grupp vore medianerna (d. v. s. de respektive utgiftsbelopp, som hälften av de studerande inom gruppen i fråga överskrede) 1,790, 1,610 och 2,125 kronor.

Då det gällt att beräkna *den totala studiekostnaden* för olika examina, hade hänsyn tagits till de studerandes samtliga kontanta utgifter under studietiden, medan däremot naturaförmåner — även då de åtnjötits under terminerna — icke medräknats. Studiekostnader för tiden före inträdet vid universitetet eller institutet hade i princip icke medtagits, dock hade deklarerad studieskuld från skoltiden tillagts för att ej göra jämförelsen med den totala skuldsättningen missvisande. Dylika skolskulder spelade en

mera framträdande roll endast vid Lunds universitet, där 14,5 procent av samtliga deklaranter hade uppgivit skulder från tiden före universitetsvistelsen.

De approximativa genomsnittskostnaderna för studerande, som ej bodde i föräldrahemmet, framginge av följande tabell, där såväl medelvärden som medianer medtagits:

Avsedd examen	M e d i u m			M e d i a n		
	Uppsala universitet kronor	Lunds universitet kronor	Karolinska institutet kronor	Uppsala universitet kronor	Lunds universitet kronor	Karolinska institutet kronor
<i>Manliga studerande:</i>						
T. K. + prästexamen . . .	11,300	10,500		10,300	9,800	
J. K.	13,500	12,200		11,700	10,800	
M. L.	23,300	24,500	25,000	21,100	22,400	23,400
F. M. (hum. sekt.)	10,600	10,400		10,100	9,700	
F. M. (mat.-nat. sekt.) . . .	10,200	9,900		10,300	9,000	
F. D. (hum. sekt.)	21,300	25,400		23,000	25,000	
F. D. (mat.-nat. sekt.) . . .	27,000	23,200		27,500	23,000	
<i>Kvinnliga studerande:</i>						
T. K. + prästexamen . . .		10,900			10,000	
M. L.		19,800	23,700		18,000	20,500
F. M. (hum. sekt.)	9,500	8,300		9,000	7,400	
F. M. (mat.-nat. sekt.) . . .	11,000	9,500		10,500	10,500	

De deklarerade *studieskulder*na stege givetvis i stort sett med antalet närvarotermener men uppvisade därjämte betydande variationer inom olika fakulteter och bidragsklasser. Av samtliga manliga deklaranter hade 69 procent i Uppsala, 74 procent i Lund och 55 procent i Stockholm förklarat sig vara skuldsatta, medan motsvarande jämförelsetal för de kvinnliga studerandena vore rätt avsevärt lägre, nämligen respektive 46, 46 och 41 procent. Inom de socialgrupper, som hade den lägsta bidragsförmågan, låge dock skuldsättningen betydligt över medeltalet: således vore 85 å 90 procent av vid universiteten studerande söner av lantbrukare, arbetare, hantverkare, folkskollärare och lägre tjänstemän skuldsatta, och vid karolinska institutet låge samma grupper mellan 67 och 77 procent.

Räknat per skuldsatt deklarant uppginge det genomsnittliga skuldbeloppet för män till i Uppsala 6,700 kronor, i Lund 6,885 kronor och vid karolinska institutet 9,900 kronor, samt för kvinnor till respektive 5,600, 4,340 och 10,900 kronor. Av männens sammanlagda länsskuld vore 43,5, 42,9 och 54,9 procent och av kvinnornas 61,7, 51,6 och 56,2 procent respektive placerade hos föräldrarna. Beträffande lånens placering anmärktes för övrigt, att blott 5 procent av de manliga studerandena vid universiteten och 3 procent vid karolinska institutet deklarerat innehav av statens räntefria studielån, och av studentskorna hade respektive 7, 3 och 0 procent uppgivit dylikt lån.

Den deklarerade årliga skuldsättningen vore som väntat påfallande hög inom den medicinska fakulteten men uppvisade även smärre olikheter mellan övriga fakulteter. Genomsnittsbeloppen för samtliga manliga deklaranter, som ej åtnjöte naturaförmåner i hemmet, vore i Uppsala 1,430 kro-

nor (enbart medicine studerande 2,000 kronor), i Lund 1,445 kronor (medicinare 1,970 kronor) och vid karolinska institutet 2,040 kronor samt för samma kategori kvinnliga deklaranter 1,405, 1,240 och 1,250 kronor.

Med ledning av deklARATIONERNAS uppgifter om den årliga skuldsättning- en samt den beräknade genomsnittliga studietiden för olika examina hade det varit möjligt att approximativt beräkna även den slutliga skuldsätt- ningen. För manliga studerande, som överhuvudtaget måste ådraga sig skulder för studiernas avslutande, beräknades sålunda en teologie kandi- datexamen jämte prästexamen medföra en genomsnittlig total skuldsomma av närmare 10,000 kronor och en juris kandidatexamen drygt 8,000 kro- nor. Den för läkarlegitimation erforderliga medicine licentiatexamen be- räknades kräva en total skuldsättning av nära 19,000 kronor vid univer- siteten och omkring 17,000 kronor vid karolinska institutet. Inom den filosofiska fakulteten ansåges en ämbetsexamen i regel medföra cirka 9,000 kronor i studieskuld och en doktorsgrad 10,000 à 15,000 kronor. För de kvinnliga studerandena låge motsvarande belopp i allmänhet lägre.

Statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost. Det torde, enligt de sakkunniga, tillfyllest hava ådagalagts, att ut- bildningen till de akademiska levnadsbanorna krävde högst avsevärda kost- nader. Flertalet studerande måste fördenskull helt eller delvis finansiera sin vistelse vid universitetet eller högskolan genom skuldsättning, och i all synnerhet gällde detta om dem, som komme från hem med svag ekonomisk bärkraft. Trots de betydande uppoffringar, som många föräldrar med blyg- samma inkomster gjorde för att bidra till sina barns akademiska utbild- ning, beräknades inemot en femtedel av samtliga universitetsstudenter ej kunna påräkna någon som helst ekonomisk hjälp till sina studier från hem- met (utom möjligen fritt vivre under ferierna). Och därtill komme, att den långa utbildningstiden och de höga studiekostnaderna i viss utsträckning verkade som en ekonomisk spärr, varigenom många fattiga begåvningar helt utestängdes från den högre undervisningen.

Ur samhällets synpunkt voro det givetvis angeläget, att icke andra fak- torer än begåvning och duglighet påverkade och reglerade tillströmningen till de högre läroanstalterna, och staten hade fördenskull på olika sätt bidra- git till att minska studenternas ekonomiska svårigheter. Av väsentlig be- tydelse därvidlag vore givetvis, att universitetsundervisningen vore i prin- cip kostnadsfri, men även andra åtgärder hade i samma syfte vidtagits från det allmännas sida (jfr det föregående). Dessa åtgärder hade varit otillräck- liga, och en utvidgning av statens understödsverksamhet på detta område syntes väl motiverad.

Ännu ett skäl för statens medverkan till förbättrande av universitets- och högskolestudenternas ekonomiska förhållanden utgjorde den omstän- digheten, att flertalet av dessa studerande sedermera komme att bekläda tjänster, vilka, ehuru de till sin karaktär vore i hög grad samhällsviktiga, medförde relativt anspråkslösa löneförmåner jämfört med många andra statliga och enskilda befattningar, som krävde en vida kortare och mindre kostsam utbildning. Inom åtskilliga statliga yrkesområden, exempelvis mili- täryrket och kommunikationsväsendet, fordrades i regel icke någon lång- varig och kostsam utbildning före inträdet i tjänsten, såsom fallet vore exempelvis beträffande lärare, läkare, präster och jurister, utan specialut- bildningen, i den mån en sådan krävdes, vore förlagd till en tid, då veder- börande redan erhållit en avlönad anställning.

I detta sammanhang förtjänade påpekas, att statligt understöd till akademiska studier åt begåvad, obemedlad ungdom torde komma att i kvalitetshöjande riktning påverka tillströmningen till de akademiska levnadsbanorna, eftersom dylikt understöd enligt de sakkunnigas mening borde tillförsäkras meriterade studerande i regel redan innan de inskrivits vid någon av de berörda läroanstalterna. Den eventuella kvantitativa ökningen av tillströmningen genom de studerande, som först tack vare statens hjälp bereddes tillfälle att fortsätta sina studier vid universitet eller högskola, kunde under alla omständigheter icke bli avsevärd i relation till hela antalet studerande. Och då en stödverksamhet av detta slag innebure ett rent kvalitativt urval, torde följden närmast bli en skärpt konkurrens, som vore ägnad att snarare motverka än stimulera tillströmningen.

Ett förbättrande av studietidens ekonomi för fattiga begåvningar vore ur samhällets synpunkt värdefullt även med tanke på de studerande, som trots avsaknad av egna medel likväl sökte sig till universitet och högskolor. I många fall bleve studierna störda och examen fördröjd genom förvärvsarbete eller andra försök att skaffa nödigt kapital, och likaså torde en betydande del av de talrika studieavbrotten utan examen förorsakas av ekonomiska svårigheter. En av ekonomiska bekymmer någorlunda ostörd studietid vore en grundförutsättning för ett effektivt utnyttjande av vistelsen vid universitetet eller högskolan.

Den lämpligaste formen för statens understöd ansåge de sakkunniga vara inrättandet av nya stipendier. För att dessa skulle betyda en verkligt effektiv hjälp fordrades emellertid, att de bleve både många och stora samt utginge under en avsevärd del av studietiden. Vidare uppstode frågan, huruvida stipendiebeloppen borde utbetalas kontant eller utgå i naturaförmåner, d. v. s. i första hand husrum och kost samt eventuellt kurslitteratur. Den senare stipendieformen, som förordats i departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet, syntes äga betydande fördelar framför kontantförfarandet. Om understödet utginge i form av fri bostad och fri kost, föreläge fullgod garanti för att det användes till täckande av de nödvändigaste och samtidigt mest betungande utgifterna. Kostnaderna för mat och rum för de studerande beräknades till i genomsnitt 1,000 kronor per läsår. Dessa ofrånkomliga utgifter för vistelsen vid universitetet eller högskolan vore givetvis särskilt höga och kännbara för det övervägande flertal av de studerande, som ej åtnjote förmånen att kunna bo i hemmet under studietiden, och dylika naturastipendier skulle därför i viss mån utjämna de rent geografiska förutsättningarna för akademiska studier. Därjämte skulle den fördelen vinnas, att de studerande, som ansåges förtjänta av speciell hjälp från statens sida, garanterades en fullt tillfredsställande levnadsstandard under de i alla avseenden betydelsefulla studieåren. För närvarande vore många fattiga studenter av ekonomiska skäl hänvisade till en kosthållning och en bostad, som endast motsvarade mycket anspråkslösa krav i fråga om hygien och standard i övrigt. Därjämte skulle fri bostad och kost under terminerna utan tvivel även bidra till att stipendiaterna utsträckte sin årliga vistelse vid läroanstalten, vilket i sin tur skulle medföra en förkortning av den totala studietiden.

Behörighetskrav. Behöriga att erhålla dylika statsstipendier i form av fri bostad och fri kost borde endast vara sådana studerande, som dels vore utmärkt begåvade och väl skickade för de levnadsbanor, som krävde akademiska studier, och dels saknade möjlighet att bekosta sin utbildning med egna medel eller genom hjälp från föräldrar.

Eftersom stipendierna ej kunde tänkas utgå under hela studietiden och ej heller förslå till samtliga utgifter under tiden för innehavet, måste det förutses, att de ifrågakommande studerandena i regel även måste ådraga sig viss skuldsättning. För att amorteringen av lånen ej skulle inträda under eller ens omedelbart efter studietiden, borde skuldsättningen i största möjliga mån begränsas till den senare delen av vistelsen vid universitetet eller högskolan. I stället borde naturstipendierna utgå under de första studieåren, och rätten till innehav av stipendium borde därför förbehållas de studerande, vilkas närvaro vid läroanstalten i fråga ännu ej överskridit en fastställd maximitid, förslagsvis fyra terminer. Dock borde studerande, vilkas ekonomiska förhållanden genom faderns död eller andra mellankommande omständigheter kommit i ett avsevärt sämre läge än tidigare, kunna ifrågakomma till erhållande av stipendium även något senare under studietiden. Genom denna anordning skulle bostads- och koststipendierna på ett lyckligt sätt komplettera magnatstipendierna, som i stor utsträckning utdelades efter ådagalagda studiemeriter och alltså i regel senare under studietiden. Även lånemöjligheterna vore under nuvarande förhållanden relativt begränsade under de tidigaste studieåren, innan den lånesökande kunde prestera den säkerhet, som läge i avlagda tentamina och examina.

De sakkunniga ansåge det rent av synnerligen önskvärt, att stipendierna i regel utginge redan från början av de akademiska studierna och alltså finge sökas av studerande, som ännu ej vunnit inträde vid någon av de berörda läroanstalterna. Först genom denna möjlighet till ansökan och tilldelning av stipendium redan vid slutet av gymnasievistelsen skulle vägen till den högre undervisningen öppnas för en del begåvningar, som nu av ekonomiska skäl tvingades att avbryta sin utbildning med studentexamen. Samtidigt eliminerades, såsom ovan framhållits, risken för att stipendierna skulle medföra en icke önskad ökning av antalet universitetsstuderande.

De lokala stipendienämnderna. Vad bedömningen av ansökningarna och utdelningen av stipendierna beträffade, hade de sakkunniga diskuterat olika alternativ. En för de båda universiteten och karolinska institutet gemensam nämnd, vars arbetsuppgifter i stort sett skulle bli likartade med den existerande studielånenämndens, skulle erbjuda den fördelen, att en avvägning kunde ske mellan samtliga kompetenta sökande. Men ur andra synpunkter vore tvivelsutan inrättandet av en nämnd för vardera av de tre läroanstalterna avgjort att föredraga. Dessa nämnder kunde jämte prövningen av de inkomna ansökningarna och tillsättandet av stipendiaterna även handhava en mängd frågor av praktisk art, som bleve en nödvändig följd av själva stipendieformen. Dit hörde främst bestämmandet av det sätt, på vilket förmedlingen av naturaförmånerna borde ske, vilket i praktiken närmast torde komma att innebära en fördelning av stipendiaterna på lämpliga av nämnden godkända matställen och bostäder, vidare utövan- det av en viss kontroll över stipendiaternas studieprestationer och uppförande samt samarbete med övriga stipendieutdelande organ vid läroanstalten i fråga. Detta samarbete borde omfatta samtliga de organ, som förvaltade och utdelade stipendier, och åsyfta en samlad överblick över hela det lokala stipendieväsendet. I mån av behov borde samarbetet även utsträckas till kreditkassor och övriga institutioner, som beviljade studiekredit.

Då det vore av största vikt, att de lokala stipendienämnderna representerade en så allsidig erfarenhet som möjligt, borde de sammansättas av

representanter för såväl universitetet eller institutet som de studerande. Stipendienämnderna borde ej vara större än att de kunde arbeta smidigt och effektivt, och de sakkunniga föresloge därför, att varje nämnd skulle bestå av fem ordinarie ledamöter. Av dessa utsåges en, som tillika skulle fungera såsom nämndens ordförande, av universitetskanslern, två av det större akademiska konsistoriet, respektive karolinska institutets lärarkollegium, samt två av studentkåren, respektive medicinska föreningen. På enahanda sätt utsåges lika många ersättare, vilka deltog i nämndens arbete vid ordinarie ledamots förfall.

Ansökningsförfarandet. Beträffande den grupp av studerande, som vid ansöknigen ännu ej avslutat sina gymnasiestudier och som enligt de sakkunnigas uppfattning borde utgöra huvudparten av stipendiaterna, kunde diskuteras, huruvida kollegierna vid de läroverk och övriga skolor, där de sökande skulle avlägga sin studentexamen, borde biträda vid stipendieutdelningen eller icke. De sakkunniga hade efter överbäggande av olika alternativ ansett sig böra förorda följande ansökningsförfarande. Ansökan ställdes till statsstipendienämnden vid den läroanstalt, där sökanden vore inskriven eller ämnade söka inträde. Sökande, som ännu ej avlagt studentexamen, inlämnade sin ansökan till rektorsämbetet vid den skola, där han åtnjöte undervisning, varefter inkomna ansökningar granskades av kollegiet eller av detta utsedda delegerade. Efter denna granskning översändes ansökningarna, försedda med kollegiets eller dess delegerades yttrande, genom rektors försorg till respektive stipendienämnder. Övriga sökande ingäve sina ansökningar direkt till de lokala statsstipendienämnderna.

För en del av de sökande kunde erhållandet av stipendium förväntas bli en direkt förutsättning för fortsatta studier, och i varje fall torde anskaffandet av för studierna nödiga medel erbjuda vissa svårigheter. Det vore därför ur denna synpunkt angeläget, att utdelningen av stipendierna skedde i relativt god tid före början av den termin, från och med vilken de vore avsedda att utgå. Å andra sidan borde tiden för ingivandet av ansökan ej förläggas alltför tidigt, enär många sökande i dylikt fall ej kunde tillräckligt klart överblicka den framtid, varunder studierna skulle komma att bedrivas. De sakkunniga hade funnit denna sin uppfattning styrkt genom de anmärkningar, som från studenthåll riktats mot utdelningen av statens räntefria studielån på den grund, att lånen måste sökas redan under november månad året före det läsår ansökan gällde, och att fördelningen av lånesumman ägde rum först ungefär ett halvt år senare.

Önskvärt vore, att stipendiaterna kunde utses i god tid före vårterminens slut och ansökningstiden utgå någon gång under förra hälften av samma termin. De sakkunniga föresloge därför, att stipendierna av eklelesiastikdepartementet kungjordes till ansökning under december månad närmast före det läsår ansökan avsåge. Samtliga ansökningar skulle vara statsstipendienämnderna tillhanda före utgången av februari, men sökande, som ännu ej avlagt studentexamen, skulle till rektor ingiva sin ansökan redan före den 1 februari. Ansökan från studerande, som redan vore inskriven vid vederbörande läroanstalt, remitterades i och för yttrande till seniorskollegiet eller stipendienämnden inom den nation sökanden tillhörde, respektive medicinska föreningens styrelse, och i förekommande fall kunde dylikt yttrande även inhämtas från akademisk lärare, vars undervisning sökanden åtnjöt eller alltjämt åtnjöte.

Stipendienämnderna skulle företaga den ordinarie utdelningen före april månads utgång, varefter de sökande snarast borde underrättas om huruvida

stipendium tilldelats dem eller icke. Samtidigt med detta meddelande borde de utsedda stipendiaterna åläggas att minst en vecka i förväg till nämnden anmäla sin ankomst till universitetet eller institutet samt att inom viss tid, förslagsvis en månad efter ankomstdagen, hos nämndens sekreterare uppvisa närvarointyg för terminen. Stipendiaterna borde även beredas tillfälle att uttrycka eventuella önskemål angående bostad och matsalar, varom lämpligen borde erinras i nämnda cirkulär.

Om alltså nämnda data fastställdes för ingivandet av ansökningar och fördelningen av stipendierna, medförde detta visserligen, att hänsyn ej kunde tagas till studentexamensbetyget för de sökande, som ännu ej avslutat gymnasiestudierna. Detta torde dock näppeligen innebära några avsevärda nackdelar, när senaste terminsbetyg torde vara tillfyllest vid bedömandet av kunskapsgraden hos den kategori av studerande, för vilken dessa stipendier vore avsedda.

En något allvarligare olägenhet bestode däri, att de studerande, som avslade studentexamen som privatister vid vårterminens slut, ej kunde ifrågakomma vid den ordinarie utdelningen, när den muntliga prövningen inför examensnämnden i regel ägde rum först i juni. Det gällde dock härvid en relativt liten grupp: antalet godkända examina hade för vart och ett av läsåren 1927/28—1936/37 varit 78, 92, 55, 59, 66, 80, 90, 101, 105 och 107 respektive. Huru stor del av dessa privatister, som sedermera fortsatt sina studier vid universitetet och karolinska institutet, framginge ej av inskrivningsmatriklarna, men antalet torde ej vara särdeles stort. Det syntes likväl rimligt att bereda dessa studerande möjlighet att redan under första läsåret kunna ifrågakomma till erhållande av stipendium, och detta borde utan större olägenheter kunna ordnas med hjälp av disponibla överskottsmedel från föregående läsår.

Förmedlingen av naturaförmånerna. De sakkunniga ansåge sig icke böra generellt tillstyrka den möjlighet, som ur vissa synpunkter kunde tyckas ligga närmast till hands, nämligen att staten uppförde nybyggnader, avsedda till bostäder och matsalar åt de studerande. Vare sig dessa byggnadsföretag efter fullbordandet skulle drivas i statens regi eller överlåtas åt ett centralt eller lokalt administrativt organ, torde svårigheter av olika art lätt komma att uppstå. Ändamålsenligare syntes vara, att staten på lämpligt sätt understödde de företag, som startats eller komme att igångsättas av universitetet och högskolorna, studentorganisationerna eller andra för de studerande intresserade organ.

I den utsträckning detta vore möjligt borde ett dylikt stöd ges formen av en direkt subvention, som bidroge till att avlasta en del av anläggnings- och eventuellt även driftkostnaderna för ifrågavarande företag. Såsom ett par tänkbara former av understöd ville de sakkunniga framhålla dels överlämnande för dylikt ändamål av staten tillhörig mark och dels en kapitalinsats från statens sida vid uppförandet av bostadshus, vilken borde stå i proportion till det antal stipendiater, som kunde tänkas placerade i byggnaden. De sakkunniga hade även dryftat möjligheten av att staten på förmånliga villkor ställde lånekapital till förfogande åt studentsammanslutningar och andra dem närstående organ i och för uppförande av byggnader och i första hand sådana, som vore avsedda till bostäder och matsalar.

De åtgärder till stödande av studentbyggnadsföretag, som ovan diskuteras, torde i regel få anses förutsätta, att initiativ utginge från de organ, under vilkas ansvar och ledning de ifrågavarande byggnaderna vore avsedda att uppföras och förvaltas. Däremot syntes de ej nödvändigt behöva

sammankopplas med anordnandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost annat än i den mån förmedlingen av dessa naturaförmåner vore beroende av tillkomsten av nya bostäder och matsalar. Enär de lokala förutsättningarna vore ganska olikartade på de skilda studieorterna, måste även sättet för distributionen av naturaförmånerna variera rätt avsevärt.

I princip borde dock riktlinjerna för stipendienämndernas arbete överensstämma, och likaså borde de erbjuda naturaförmånerna så vitt möjligt vara likvärdiga på de olika orterna. Huvudsynpunkten borde vara att tillhandahålla stipendierna tillräcklig och närande kost i ändamålsenliga lokaler samt bostadsrum, som vore väl lämpade till studiearbete och i övrigt fullt tillfredsställande. För att erhålla garanti beträffande rummens och kostens beskaffenhet borde bostäder och matställen, dit stipendiater hänvisades, vara godkända av statsstipendienämnden och sedermera på lämpligt sätt underkastas en fortlöpande kontroll. Kosten borde, då möjlighet därtill finnes, efter stipendiatens fria val utgå med två eller tre mål om dagen. Om bostads- och matsalsföretag finnes, som fyllde de av nämnden föreskrivna anspråken och stode under ledning av de studerande själva eller av dem närstående organ, borde stipendiaterna i största möjliga utsträckning hänvisas till dessa. Det borde vidare så långt möjligt ordnas så att de i respektive studentbostäder och matsalar boende och spisande studerandena ej till övervägande del utgjordes av stipendiater.

Tiden för innehav av stipendium. Ehuru det för närvarande krävdes en mycket lång studietid för de akademiska examina, ansåge de sakkunniga det vara tillrådligt att tills vidare ej sätta maximitiden för innehav av stipendium högre än tre år, för vilken tid understödet dock ej borde utbetalas omedelbart utan endast för ett år i sänder. De sakkunniga funne det emellertid önskvärt, att detta maximum höjdes, så snart en förskjutning ägde rum, genom att antalet stipendier ökades eller antalet sökande eventuellt minskades.

Stipendieförmånerna borde givetvis i första hand utgå under de officiella lästerminerna, vilka för universiteten och karolinska institutet omfattade tiden den 1 september—den 15 december och den 15 januari—den 31 maj. I fråga om bostad måste åtnjutandet av stipendieförmånen i regel vara bundet till denna tid. Då ersättningen för kost däremot mycket väl torde kunna och även böra utgå endast för det faktiska antalet av stipendiaten intagna måltider, syntes det vara rimligt, att frånvaro under termin med därav föranledda avdrag i kostförmånerna kunde kompenseras i det fall, att studierna fortsattes även under mellantermin. Beträffande såväl bostad som kost torde det alltså vara enklast och riktigast att stadga, att förmånerna finge utgå under en tid av högst åtta månader per år, varvid den fria kosten i förekommande fall kunde åtnjutas även under del av mellantermin.

Tilläggs- och övergångsbestämmelser. Eftersom närvarotiden under läsåret varierade för olika studerande, måste också de kontantbelopp, som motsvarade de åtnjutna förmånerna, bliva ganska växlande. Även om vid den ordinarie utdelningen i april utsåges så många stipendiater, som beräknades kunna åtnjuta kost och logi under åtta månader för det för året beviljade stipendiebeloppet, kunde det därför förutses, att överskottsmedel till ett på förhand obestämbart belopp komme att stå till stipendienämndens disposition. För den händelse någon av de utsedda stipendiaterna bleve förhindrad att under ifrågavarande läsår fortsätta sina studier, ökades detta belopp ytterligare. För att dessa medel ej skulle förbliva outnyttjade borde nämnden hava befogenhet att under läsåret företaga komplet-

terande utdelningar, dels till de privatister, som avlade sin studentexamen vid vårterminens slut och därför ej kunde ifrågakomma vid den ordinarie utdelningen, dels till andra studerande, som vore förtjänta och i behov av tillfälligt eller varaktigt understöd. I den mån nämnden så funne lämpligt, borde den även äga rätt att utdela ett begränsat antal delstipendier, som utginge antingen såsom fri bostad eller såsom fri kost. Genom en dylik uppmjukning av stipendieformen skulle klyftan mellan stipendiaterna och de kompetenta sökande, som ej kunnat tilldelas stipendium, i någon mån utjämnas.

Om stipendierna i regel komme att utgå under en tid av sex terminer, medförde detta, att ungefär en tredjedel av hela antalet stipendier varje år kunde tilldelas nya innehavare. Såsom en övergångsform för de två första åren föresloge de sakkunniga, att det beviljade anslaget disponerades så att maximitiden för innehav för omkring en tredjedel av de första stipendiaterna begränsades till ett år och för ytterligare ungefär en tredjedel till två år. De stipendiater, vilkas rätt till prolongation på detta sätt inskränktes, borde utses bland redan inskrivna studerande, vilka tillbragt förslagsvis högst sex terminer vid universitetet eller institutet. Genom denna anordning vunnnes också den ej oväsentliga fördelen, att gränsen ej bleve så starkt kännbar mellan de studerande, som påbörjade sina akademiska studier omedelbart före och efter inrättandet av de statliga naturstipendierna.

Stipendiemedlens fördelning mellan studieorterna borde enligt de sakkunniga bestämmas av studentantalet samt de studerandes sociala och ekonomiska förhållanden.

Alldenstund de kataloger över de studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid karolinska institutet, som varje termin utgaves, ej vore uppställda efter samma principer, kunde en direkt jämförelse mellan de däri uppgivna totala antalen av studerande vara rätt missvisande. De sakkunniga hade därför vid sina beräkningar i stället utgått från antalet nyinskrivna, varvid frånräknats dels utläningar och dels sådana studerande, som veterligen redan tidigare inskrivits vid annan högskola. Det genomsnittliga nettoantalet nyinskrivna per läsår under den senaste tioårsperioden hade varit 407,1 vid Uppsala universitet, 380,3 vid Lunds universitet och 105,3 vid karolinska institutet, vilket innebure, att den procentuella fördelningen av de nyinskrivna på de tre läroanstalterna vore respektive 45,6, 42,6 och 11,8 procent. Om motsvarande genomsnittstal beräknades endast för de senaste fem åren, visade det sig, att de högst obetydligt avveke från de nämnda och vore 407,0, 379,0 och 99,6 (= 46,0, 42,8 och 11,2 procent). Denna proportion syntes alltså vara tillräckligt konstant för att kunna tagas till utgångspunkt vid bedömningen av stipendiebeloppets fördelning under de närmaste åren. Dock borde jämförelsesiffran för karolinska institutet lämpligen fixeras till 100, emedan nyintagningen av studerande per läsår numera genom kanslersbeslut begränsats till detta antal.

En rättvis avvägning av hjälpbehovet på de olika studieorterna kunde dock icke ske genom att hänsyn endast toges till studentkårernas storlek. Av avgörande betydelse vore också deras sammansättning ur social och ekonomisk synpunkt och därvid i första hand de studerandes möjligheter att från föräldrahemmet erhålla bidrag till sina akademiska studier. Som tidigare framhållits, kunde 19 procent av samtliga studerande i Uppsala och Lund samt 9 procent av de medicine studerande i Stockholm ej påräkna

dylikt understöd från sina föräldrar (utom möjligen förmånen av fritt vivre under ferierna). Då de blivande statsstipendiaterna praktiskt taget undantagslöst torde vara att hänföra till denna lägsta bidragsklass, borde en reduktion av antalet nyinskrivna efter storleken av denna kategori av ekonomiskt sämst ställda studenter vara försvarlig. Enligt en sådan beräkning — med de avrundade jämförelsetalen 407, 380 och 100 som utgångspunkt — skulle under de närmaste åren Uppsala universitet erhålla 48,8 procent, Lunds universitet 45,5 procent och karolinska institutet 5,7 procent av det totala stipendiebeloppet.

Emellertid vore det nödvändigt att för en rättvis fördelning av de beviljade statsmedlen även taga hänsyn till levnadskostnaderna på de olika studieorterna. Av den socialekonomiska utredningen frånginge, att de genomsnittliga månatliga utgifterna för kost och logi för närvarande kunde approximativt beräknas till 125 kronor i Uppsala, 110 kronor i Lund och 140 kronor vid karolinska institutet.

Om den ovan beräknade procentuella fördelningen reducerades efter de senast anförda kostnaderna för bostad och mat erhöles jämförelsetalen 51,2 för Uppsala, 42,1 för Lund och 6,7 för karolinska institutet. I denna proportion borde alltså hela det disponibla stipendiebeloppet fördelas mellan de tre läroanstalterna, om hänsyn toges till föreliggande uppgifter om de studerandes ekonomiska förhållanden. Enär inga riksstatsstipendier och ett relativt obetydligt antal magnatstipendier förekomme vid karolinska institutet, och då därtill de medicine studerandena i Stockholm i allmänhet tillbringade en rätt avsevärt längre tid av året vid institutet än den genomsnittliga närvarotiden vid universiteten, syntes det emellertid vara skäligt att något höja deras andel, och den slutliga fördelningen kunde därför lämpligen avrundas så att av det totala stipendiebeloppet 50 procent tillfölle Uppsala universitet, 40 procent Lunds universitet och 10 procent karolinska institutet.

Storleken av statens årliga bidrag. Efter hänsynstagande till relationen mellan den önskade effektiviteten av stipendieverksamheten och anslagsbeloppets storlek samt i viss mån efter jämförelse med omfattningen av statsstipendieverksamheten i andra länder, främst Danmark, föresloge de sakkunniga, att till bostads- och koststipendier åt obemedlade, begåvade studerande måtte årligen utgå ett anslag av statsmedel å 300,000 kronor, att tills vidare fördelas med 150,000 kronor till Uppsala universitet, 120,000 kronor till Lunds universitet och 30,000 kronor till karolinska institutet. Med hänsyn tagen till de i det föregående för respektive studieorter beräknade levnadskostnaderna skulle dessa belopp för närvarande motsvara fri bostad och fri kost under åtta månader för omkring 150 studerande i Uppsala, 136 i Lund och 27 i Stockholm.

Därjämte borde *statsstipendienämnderna* åtnjuta årliga anslag till arvoden och expenser. Arvoden åt nämndernas ledamöter syntes lämpligen kunna utgå enligt de för kommittéer gällande bestämmelserna, såsom nu skedde beträffande studielänenämnden. Storleken av ersättning åt sekreterare och eventuellt erforderliga biträden borde kunna hänskjutas till vederbörande nämnds avgörande. Efter en sannolikhetsberäkning av det arbete, som torde komma att åvila nämnderna föresloge de sakkunniga, att årliga anslag för detta ändamål tills vidare utginge med 4,000 kronor till vardera av statsstipendienämnderna vid universiteten i Uppsala och Lund samt med 1,500 kronor till statsstipendienämnden vid karolinska institutet.

Lånefond för studentbyggnader. Enligt de sakkunniga borde staten vida effektivare än hittills lämna sitt stöd åt den verksamhet, som äsyftade uppförande eller restaurering av byggnader, avsedda för studenter.

Direkt statlig byggnadsverksamhet torde endast undantagsvis böra förekomma. De sakkunniga hölle sålunda för sannolikt, att staten måste åtaga sig uppförandet av studentmatsalar, måhända även av bostadshus, för medicine studerande vid karolinska institutet å Norrbackaområdet. Redan svårigheten att ordna krediter, när tomtmarken, såsom i detta fall, icke kunde förvärfvas med äganderätt, torde nödvändiggöra statens direkta ingripande. I övrigt innebure det enligt de sakkunnigas mening en stor fördel för såväl staten som de studerande, om verksamheten leddes av student-sammanslutningar eller andra dem närstående organ. Då det emellertid alltid varit svårt för dessa organisationer att finansiera sina byggnadsföretag, föresloge de sakkunniga upplägget av en statlig lånefond för studentbyggnader. Eftersom ifrågavarande företaget erbjöde en i jämförelse med många andra statliga byggnadslån fördelaktig och säker placering borde lånevillkoren kunna göras så förmånliga, att lånen bleve av stor betydelse för denna byggnadsverksamhet. I fråga om bostadshus kunde det förtjäna framhållas, att en extra säkerhet föreläge därigenom att vederbörande företagare redan för möbleringen måste avsätta ett belopp av omkring 600 kronor per rum.

Vad omfattningen av fondens verksamhetsområde beträffade, borde den stå öppen för samtliga på detta område verksamma organisationer — studentkårer, nationsföreningar, studenthem, stiftelser, ekonomiska och ideella föreningar, aktiebolag etc. — och alla slags byggnader, som vore avsedda för studerande vid rikets universitet och högskolor. Vidare syntes möjlighet till erhållande av lån böra erbjudas i fråga om såväl nybyggnad som ombyggnad.

Ränta å lån syntes med hänsyn till såväl säkerheten som önskvärdheten av att här avsedd verksamhet komme till stånd böra utgå med högst 3 procent. Lån borde på grundval av ritningar och beskrivningar beviljas till ett belopp motsvarande högst 35 procent av det beräknade värdet å fastigheten eller, där fråga vore om tomträtt, å byggnaden mot inteckning i vederbörande fastighet eller tomträtt, liggande mellan lägst 60 och högst 95 procent av det beräknade fastighets- eller byggnadsvärdet och uppgående till belopp, motsvarande den beviljade lånesumman.

Lånen borde amorteras efter en relativt kort amorteringsplan, förslagsvis tjugofem år, då man kunde förutsätta, att bottenkrediten i stor utsträckning placerats i fasta lån. Vid beräkningar angående dessa företags drift borde livstiden för byggnader av detta slag beräknas till högst sextio år.

Såsom grundanslag för fonden föresloge de sakkunniga ett belopp av 500,000 kronor.

Lånefond för universitetsstudier. De sakkunniga erinra, att de årliga utgifterna per manlig studerande år 1930 uppgått till i genomsnitt 1,930 kronor vid Uppsala universitet, 1,745 kronor vid Lunds universitet och 2,710 kronor vid karolinska institutet. Även om smärre förskjutningar kunde antagas hava ägt rum under den senare tiden, vore dock beloppen för de årliga omkostnaderna alltså av samma storleksordning. Om statsstipendier i form av fri bostad och fri kost inrättades i enlighet med de sakkunnigas förslag, kunde varje dylikt stipendium — under

förutsättning av åtta månaders närvaro vid universitetet eller institutet — beräknas motsvara ett kontantbelopp av i runt tal 1,000 kronor i Uppsala, 880 kronor i Lund och 1,120 kronor i Stockholm. Trots att innehavarna av statsstipendier torde komma att helt eller åtminstone till övervägande del tillhöra den kategori av studerande, vars årsutgifter låge under medeltalet, återstode alltså även för dem att för studiernas finansiering anskaffa ytterligare medel till rätt betydande belopp. För flertalet måste detta ske genom upptagande av lån. Härav följde, att frågan om lånemöjligheterna bleve av betydelse redan för bedömandet av i vad mån statsstipendierna skulle fylla ändamålet att öppna studiebanan för helt medellösa studenter med utmärkt studiebegåvning. Dessutom vore det uppenbarligen av stor vikt att undersöka, huruvida något ytterligare kunde göras från det allmännas sida för begåvade och obemedlade studenter, som ej erhöle statsstipendier. De sakkunniga hade därför med departementschefens medgivande i detta sammanhang upptagit frågan om studiekrediten till prövning.

För den begåvade, fattige studenten funnes en, ehuru ringa, möjlighet att bliva delaktig av statens räntefria studielån, som utlämnades utan borgen och med räntefrihet under studieåren samt låg ränta under amorteringstiden. Den, som kunde pretera fullgod borgen — och i Lund, Stockholm och Göteborg därjämte livförsäkringsbrev — kunde erhålla lån i respektive studentkårers kreditkassor och på så sätt uppnå amorteringsfrihet under viss tid (i Uppsala, Lund och Stockholm högst fyra år, i Göteborg högst tre år). Från och med den 1 januari 1937 utlämnade även riksbanken avbetalningslån med högst fyra års amorteringsfrihet. Vidare kunde sparbankerna numera genom en av 1937 års riksdag beslutad ändring av sparbankslagen bevilja lån å högst femton år, varav tre år kunde vara amorteringsfria. Det kunde alltså sägas, att möjligheterna att erhålla borgenslån med viss amorteringsfrihet numera vore jämförelsevis stora, medan däremot utsikterna att erhålla statens ränte- och borgensfria studielån vore små.

Vad de sistnämnda lånen beträffade, vore den per år disponibla lånesumman alltför liten i förhållande till antalet sökande, vilket givetvis måste bereda studielånenämnden stora svårigheter vid upprättandet av förslag. Följden bleve, dels att endast en ringa del av de kompetenta sökande kunde komma i åtnjutande av lån, och dels att de beviljade lånebeloppen i regel icke försloge att täcka studiekostnaderna under ett år. Flertalet innehavare av dessa lån befunno sig i sådana ekonomiska omständigheter, att de icke kunde bestrida någon — eller i varje fall endast en obetydlig — del av sina årsutgifter med egna medel. De måste fördenskull anskaffa återstoden av det nödiga kapitalet på annat sätt, vilket ofta innebure kortfristig upplåning eller förvärsarbete, i båda fallen till mer eller mindre förfång för studierna.

Den invändningen hade riktats mot de nuvarande lånen, att ansökningsproceduren ur universitetsstudenternas synpunkt vore väl omständlig och utdelningen långsam. Lånen söktes redan i november månad året före det läsår, ansökan avsåge, och först ungefär ett halvår senare företoges den slutliga fördelningen. De studerande förklarade sig hava svårt att basera sin studieekonomi på en så osäker och relativt avlägsen lånemöjlighet, och många lånebehövande torde av denna orsak avstå från att insända ansökan för att i stället söka mindre förmånliga men säkrare lånekällor.

Som ett led i strävandena att göra statens stödverksamhet för studerande

så effektiv som möjligt hade de sakkunniga ansett sig böra framlägga ett förslag till omläggning av statens räntefria studielån i den mån de berörde de studerande vid universiteten och karolinska institutet.

För de studerande vid dessa tre läroanstalter borde enligt de sakkunnigas mening inrättas en särskild »lånefond för universitetsstudier», samtidigt som dessa studerande undantoges från behörighet att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden. Dock syntes det ur praktisk synpunkt ändamålsenligt, att de, som redan tilldelats lån ur den senare fonden och vilkas förhållanden och behov sålunda redan prövats av den nuvarande studielånenämnden, bevarades vid möjligheten att erhålla eventuellt önskade fortsatta lån från sistnämnda fond. Då de sakkunniga förutsatte, att den nuvarande fondens kapital ej minskades, komme tydligen dess kapacitet att ökas, i den mån de grupper av studerande avsåges, som icke studerade vid universiteten eller karolinska institutet — ett i och för sig angeläget önskemål.

Utdelningen av lån ur den nya fonden borde handhas av statsstipendienämnderna, varigenom en rationell samverkan kunde ernås mellan de olika grenarna av den statliga stödverksamheten. I övrigt borde reglerna angående denna studiekredit i huvudsak överensstämma med de bestämmelser, som gällde angående statens räntefria studielån.

Studielån ur den ifrågasatta fonden borde enligt de sakkunnigas mening kunna tilldelas icke blott begåvade studenter, som vore att hänföra till kategorien obemedlade, utan även — i mån av de av riksdagen beviljade medlens tillräcklighet — mindre bemedlade studerande med utpräglad studiebegåvning. Genom tillämpningen av dessa mildrade krav på medellöshet komme fonden att bliva till värdefull hjälp även för sådana studerande, som icke i första rummet kunde ifrågakomma till stipendier men som likväl icke kunde finansiera sina studier med egna medel.

Lån borde i regel beviljas till belopp av högst 1,500 kronor per år för studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt — med hänsyn till de väsentligt högre studiekostnaderna i Stockholm — högst 2,000 kronor för studier vid karolinska institutet. Den, som tidigare innehaft statsstipendium och som sålunda prövats förtjänt av en studiehjälps, för vilken strängare förutsättningar uppställdes än för lån, borde icke, därest han alltjämt med omsorg och framgång bedreve sina studier, vara utesluten från möjlighet att söka och erhålla lån. Även under tiden för innehav av statsstipendium borde studielån kunna utgå, dock endast till högst det belopp, som kunde beräknas erforderligt till täckande av andra årsutgifter än kostnaderna för bostad och kost.

Amorteringstiden syntes — med hänsyn till erfarenheterna från den nuvarande låneverksamheten, där ansökningarna om uppskov med återbetalningen varit synnerligen talrika — böra utsträckas till förslagsvis femton år. Förvaltningen av fonden borde handhas av statskontoret och alla ekonomiska mellanhanden med låntagarna ombesörjas av postverket, som för detta sitt bestyr borde åtnjuta ersättning efter samma grunder som gällde för de nuvarande studielånen.

Genom inrättandet av en dylik studielånefond skulle effektiviteten av de båda stödformerna — stipendier och studielån — avsevärt ökas. Samtidigt skulle de studerande, som komme i åtnjutande av dessa understöd, på ett helt annat sätt än för närvarande kunna överblicka och ordna sin ekonomi under studietiden. En ytterligare fördel vore den relativt intima kontakt,

som den låneutdelande myndigheten skulle kunna uppehålla med låntagarna. Dessas studier skulle därigenom kunna underkastas en fortlöpande tillsyn. De sakkunniga förutsatte också, att ansökningar om lån från vid universitetet eller institutet redan inskrivna — på samma sätt som i fråga om stipendierna — remitterades till studenternas egna stipendieutdelande organ. Som en följd av dessa möjligheter att följa låntagarnas studier och uppförande i övrigt syntes den för den nuvarande fonden gällande bestämmelsen om studiemålsman för varje låntagare kunna undvaras.

Genom den noggranna individuella prövning av de lånesökande, som skulle möjliggöras genom det ovan förordade förfarandet, kunde den förlustrisk, som staten iklädde sig, förväntas bli obetydlig. Erfarenheterna av den hittillsvarande studielåneverksamheten gäve också vid handen, att statens uppoffringar varit relativt små i förhållande till rörelsens omfattning och sociala betydelse. Ehuru lånen utlämnats utan borgenssäkerhet och verksamheten pågått i omkring tjugo år, hade de sammanlagda förlusterna på hela studielånefondens kapital, som för närvarande uppginge till i runt tal 3½ miljoner kronor, endast varit omkring 100,000 kronor, varav största delen genom avskrivningar på grund av dödsfall. Den omsorgsfulla granskningen av ansökningarna medförde dessutom, att endast synnerligen väl meriterade studerande tilldelades lån, och därigenom erhöles bästa möjliga garanti för att den med hjälp av lånen vunna utbildningen bleve till verkligt gagn för såväl den enskilde låntagaren som samhället i dess helhet.

Med beaktande av den hittillsvarande låneverksamhetens omfattning i den mån den berörde universitetet och karolinska institutet samt önskvärdheten av dennas utvidgning föresloge de sakkunniga, att första årets anslag till lånefonden för universitetsstudier måtte uppgå till 200,000 kronor. Då det övervägande flertalet låntagare torde önska och även visa sig förtjänta av fortsatta lån, syntes statens bidrag under andra året böra höjas till 400,000 kronor och under tredje året till 600,000 kronor. I den mån amorteringarna inflöte, kunde man räkna med successivt sjunkande årsanslag till fonden.

Fördelningen mellan de tre läroanstalterna av de för ändamålet av riksdagen anvisade medlen syntes böra företagas av Kungl. Maj:t. Grunderna för denna fördelning borde med lämpliga mellanrum omprövas med ledning av antalet studerande och vunna erfarenheter beträffande lånebehovet. Vad anginge det första årets fördelning, föresloge de sakkunniga, att denna skedde i proportionen 95,000 kronor till Uppsala universitet, 85,000 kronor till Lunds universitet och 20,000 kronor till karolinska institutet.

Studentkårernas kreditkassor. De sakkunniga framhålla, att hur betydelsefull den av de sakkunniga föreslagna utvidgningen av statens studielåneverksamhet i och för sig än kunde vara, kunde dock de räntefria lånen även i fortsättningen endast tillgodose lånebehovet hos ett relativt fåtal i olika avseenden väl meriterade studerande. Även om möjligheterna att erhålla räntefria lån avsevärt ökades, måste dock flertalet lånebehövande — i varje fall under den närmaste framtiden — trots detta förväntas bli hänvisade till räntedragande krediter. Det vore därför ett samhällsintresse, att lättillgänglig och i fråga om ränte- och amorteringsvillkor förmånlig studiekredit stode till de studerandes förfogande, och detta vore särskilt angeläget, om man avsåge att stimulera den pågående demokratiseringen av rekryteringen till ifrågakvarande läroanstalter.

Förhållandena på detta område hade också under senare år betydligt förbättrats, främst genom tillkomsten av studentkårernas egna kreditgivande organ. Den av dessa lånekassor bedrivna verksamheten hade inneburit väsentliga fördelar. De hade genom sin begränsning till ett jämförelsevis homogent klientel kunnat i viss utsträckning lämpa sina lånevillkor efter de studerandes speciella önskemål, och i synnerhet vore den i alla kassor genomförda amorteringsfriheten därvidlag värdefull. Ur social synpunkt vore det också av betydelse, att kreditkassorna icke endast kunde pröva de lånesökandes behov och den erbjudna borgenssäkerheten utan också vore bättre skickade än övriga långgivare att följa låntagarnas studier. Tack vare kreditkassornas nära samhörighet med studentkårer och nationsföreningar vore det nämligen möjligt att erhålla på personlig kännedom grundade omdömen om låntagarnas studieprestationer, och därigenom vunnas en viss garanti för att lånen i första hand komme sådana studerande till godo, vilka vore förtjänta av understöd för sin utbildning och även kunde väntas bliva i tillfälle att utan alltför stora svårigheter amortera sina lån. Kassornas karaktär av studenternas egna företag syntes också hava bidragit till att hos låntagarna skapa ett starkare medansvar för den kreditgivande institutionen, och erfarenheterna av studenternas sätt att fullgöra sina förpliktelser vitsordades överallt vara utomordentligt goda.

Alla dessa fördelar till trots vore dock kreditkassornas räckvidd i vissa avseenden mera begränsad än vad önskvärt vore. Orsaken vore främst den, att kassorna varit nödsakade att till väsentlig del anskaffa erforderligt kapital genom upplåning från banker, vilket nödvändigt medfört, att utdelningen av lån måst ske efter alltför bankmässiga grunder. Kraven i fråga om borgen hade därför måst hållas stränga, och kreditkassorna hade nödgats att huvudsakligen begränsa sin verksamhet till att finansiera avslutandet av under viss tid framgångsrikt bedrivna studier, varigenom de yngsta årsklasserna av studerande uteslutits från möjlighet att utnyttja de lånekassor, i vilka de själva genom sina organisationer vore delägare. Ett önskemål vore att kunna vidga lånerörelsen till att omfatta även de yngre. Ett annat reformkrav toge sikte på en förlängning av den amorteringsfria tiden.

En dylik socialt betingad utvidgning av kreditkassornas verksamhet syntes emellertid endast kunna ske, därest kapital kunde erhållas på förmånligare villkor än vad hittills varit fallet. För närvarande förelåge visserligen ingen svårighet att anskaffa erforderligt kapital, men marginalen mellan in- och utlåningsräntorna vore i regel så knapp, att det vore synnerligen vanskligt att utan uppgivande av kassornas sociala syfte finansiera rörelsen. Såframt de nu tillämpade principerna för upplåning av medel icke övergaves, borde fördenskull den nya, vidgade lånerörelsen — för att icke inverka försvagande på kassornas betalningsförmåga gentemot de nuvarande kreditgivarna — böra organiseras som en i fråga om medelanskaffning helt självständig avdelning. De för dennas verksamhet nödiga medlen borde på lämpligt sätt ställas till kassornas förfogande av statsmedel, varvid förutsattes, att en samverkan av detta slag borde medföra statlig revision eller delaktighet i förvaltningen. Enligt vad erfarenheten från kreditkassornas hittillsvarande verksamhet gäve vid handen, skulle en dylik kapitalplacering från statens sida kunna anses vara fullt betryggande.

De sakkunniga, som vid konferenser med riksbankens ledning erfarit,

att riksbanken icke utan särskilt riksdagsbeslut ägde rätt att ställa förlagslån till förfogande för detta ändamål, ansåge för sin del, att det sociala syfte, som avsetts med den tilltänkta utvidgningen av kreditkassornas verksamhet, borde i avsevärd utsträckning kunna tillgodoses genom de av de sakkunniga föreslagna ränte- och borgensfria studielånen. Det syntes därför de sakkunniga naturligt, att studentkårernas kreditkassor även framdeles i första hand bedreve sin verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med de hittills gällande riktlinjerna, kassorna givetvis obetaget att i den mån deras ekonomiska möjligheter så tillåte giva sin låneverksamhet en mera utpräglad social inriktning.

Bokstipendier och lånebibliotek för kurslitteratur. Kostnaden för den för studiernas bedrivande nödvändiga litteraturen utgjorde en väsentlig post i universitets- och högskolestudentens årsbudget. De fattigare studenterna kunde i regel endast i ringa utsträckning köpa de erforderliga studieböckerna och vore alltså huvudsakligen hänvisade till lånebiblioteken.

I en del länder — exempelvis i Danmark vid Köpenhamns universitet — spelade bokstipendier en ej obetydlig roll för tillgodoseendet av obemedlade studerandes behov av kurslitteratur. Enligt de sakkunnigas mening skulle det vara synnerligen värdefullt att få denna stipendieform allmännare företrädd även i Sverige, där den hittills varit i det närmaste okänd. Såsom en ringa början föresloge de sakkunniga, att de s. k. kungliga och riksstatsstipendierna, vilka för närvarande utginge med sammanlagt 6,200 kronor per år vid Uppsala universitet och 4,900 kronor vid Lunds universitet, i och med inrättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost förändrades till ett antal bokstipendier å förslagsvis 100 kronor. Även dessa stipendier borde utdelas av statsstipendienämnderna och i huvudsak efter samma grunder som övriga naturaunderstöd. Stipendiebeloppet utbetalades till en av stipendiaten föreslagen och av nämnden godkänd bokhandel eller annan bokförsäljare, där stipendiaten i mån av behov kunde utbetomma kurslitteratur till beviljat belopp.

Ett statligt initiativ av detta slag skulle öka möjligheterna för obemedlade studerande att anskaffa de oundgängliga kursböckerna, och måhända skulle exemplet snart efterföljas av enskilda donatorer. Det vore dock icke ens med stora uppoffringar tänkbart att på detta sätt tillgodose de studerandes hela litteraturbehov. En väsentlig del därav måste framgent liksom hittills tillfredsställas genom låneförmedlande bibliotek.

Studentorganisationerna hade vid universitet och högskolor i sina bibliotek bildat för utlåning avsedda samlingar av kurslitteratur. Men eftersom den för akademiska examensstudier oundgängliga litteraturen i regel vore underkastad en ständig förändring och i vissa ämnen synnerligen kostsam, hade dessa studentbibliotek ej förmått och kunde ej heller förväntas framdeles förmå lösa den uppgift de härvid påtagit sig. För ett tillfredsställande tillgodoseende av de studerandes lånebehov erfordrades centrala bibliotek med tillräckliga resurser i form av anslag, lokaler och personal.

Enligt en år 1933 inom Uppsala studentkår verkställd utredning skulle anskaffningskostnaderna för ett för samtliga fakulteter vid Uppsala universitet gemensamt kursbibliotek med erforderligt antal exemplar uppgå till inemot 100,000 kronor. För den händelse ett dylikt bibliotek skulle komma till stånd hade överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket för-

klarat sig för sin del villig att tillstyrka, att det såsom en fristående samling förvaltades av universitetsbiblioteket och genom dess försorg gjordes tillgängligt för de studerande, dock under förutsättning att bibliotekets redan förut i flera avseenden svåra förhållanden ej påverkades därav.

De sakkunniga ansåge det vara av stor vikt, att denna fråga snarast finge en tillfredsställande lösning, och förordade fördenskull, att frågan om statligt understöd för bildandet av dylika länesamlingar av kurslitteratur upptogs till närmare prövning.

2. Myndigheterna m. fl.

Universitetsmyndigheterna och vederbörande studentsammanslutningar hava tillstyrkt, att de sakkunnigas föreliggande förslag genomföres. Särskilt har grundtanken i förslaget, att stipendierna skola erhålla karaktären av naturastipendier och att till komplettering av dessa stipendier skall inrättas en särskild lånefond för universitetsstudier, i flertalet yttranden väckt anklag. Mot detaljerna i förslaget hava vissa erinringar anförts. Sålunda hava Lunds studentkårs delegerade avstyrkt den föreslagna lånefonden för studentbyggnader, och invändningar hava från ett par håll anförts mot att de nu för universiteten i Uppsala och Lund från riksstaten utgående stipendierna förvandlas till bokstipendier. I fråga om sättet för utdelningen av de nya statsstipendierna hava i några yttranden framställts ändringsförslag. Likaså har på ett par håll ifrågasatts en i vissa hänseenden ändrad fördelning mellan de särskilda läroanstalterna av anslagsmedlen till de nya stipendierna. Från karolinska institutets sida har med styrka gjorts gällande, att institutet bör erhålla en större andel av dessa stipendier. Önskemål hava vidare framställts, att anslag till stipendier bör ställas till förfogande också för studerande vid andra högskolor än universiteten och karolinska institutet.

Av de nu berörda yttrandena inhämtas bland annat följande:

Teologiska fakulteten i Uppsala: Det vore givetvis ur allmän synpunkt angeläget, att icke andra faktorer än begåvning, duglighet och övriga personliga förutsättningar reglerade tillströmningen till de teologiska fakulteterna liksom till övriga högre läroanstalter. Med de förhållanden, som nu vore rådande, stode en fattig, begåvad yngling, som ägde goda personliga förutsättningar jämte håg och böjelse för tjänst inom svenska kyrkan inför utsikten att efter avläggandet av teologie kandidatexamen jämte prästexamen hava en genomsnittlig total skuldsomma av närmare 10,000 kronor. På grund av den under de senaste åren ökade tillströmningen till prästbanan måste han vidare räkna med att under flera år efter examen gå som obefordrad prästman med en sådans inkomster. Omsider nådde han en komministers ställning med något ökade, ehuru i regel ganska blygsamma inkomster. Då han härefter nådde befordran till kyrkoherdetjänst, den högsta tjänst, vartill de, som ägnade sig åt teologiska studier, i regel kunde nå, vore lönen och ställningen sådana, att ingen möjlighet förelåge att snabbt återbetala de åsamkade studieskuldena, vilka under en stor del av hela livsgärningen måste tynga och förlama. Om möjligt ännu mörkare tedde sig utsikterna från ekonomisk synpunkt för den, som valde lärarba-

nan med undervisning på adjunktstadiet i kristendomskunskap jämte ytterligare minst ett humanistiskt ämne. Utbildningstiden komme härvid praktiskt taget att förlängas med den tid, som åtginge för avläggande av kvalificerad teologie kandidatexamen jämte särskild prövning för teologie kandidatexamen i minst ett humanistiskt ämne samt provår. Från ekonomisk synpunkt torde adjunktstjänst vid läroverk ej vara gynnsammare ställd än genomsnittlig prästerlig tjänst. Den, som utbildade sig till lektorstjänst i kristendom, komme att i och med avläggande av teologie licentiatexamen och disputationsprov ådraga sig skulder, som icke stode i någon som helst rimlig proportion till den obetydligt högre än adjunktslönen fastställda lektorlönen. Vore icke ideella faktorer medbestämmande vid valet av nämnda levnadsbanor, skulle de nödiga tjänsterna i stor utsträckning stå utan kompetenta sökande. Då inom åtskilliga andra yrkesområden, exempelvis militäryrket, kommunikationsväsendet m. fl., någon långvarig och kostsam utbildning före inträdet i tjänsten icke krävdes, syntes den allmänna rättvisan fordra, att åtminstone för fattiga begåvningar effektiv statlig hjälp till utbildning för präst- och lärarkallen bereddtes. Denna hjälp skulle ock direkt komma studierna själva till godo, ty det vore ett känt förhållande, att i otaliga fall studiearbetet bleve stört och examen fördröjd genom förvärvsarbete eller andra försök att skaffa studiemedel och studietiderna på grund av samma orsaker i icke ringa utsträckning bleve avkortade. Därjämte hade det visat sig, att den för teologie kandidatexamen erforderliga litteraturen — exklusive kompendier och sådana böcker, av vilka de studerande i regel måste äga egna exemplar — droge en kostnad av omkring 1,300 kronor. Det vore förklarligt, att de studerande under sådana omständigheter i stor utsträckning använde sig av lånebiblioteken. Men följderna därav bleve den, att då de en gång stode med färdig examen, de samtidigt saknade en stor del av den litteratur, som de under studieåren genomarbetat.

På grund av det sålunda anförda tillstyrkte teologiska fakulteten livligt de förslag, som de sakkunniga framlagt, med de riktlinjer, som de sakkunniga uppdragit.

Juridiska fakulteten i Uppsala: I första rummet anbefalldes fakulteten inrättande av de föreslagna statsstipendierna i form av fri bostad och fri kost. Fakulteten funne dessa naturastipendier utgöra ett i hög grad värdefullt komplement till de befintliga penningstipendierna, icke minst därför, att genom naturastipendierna bereddtes utväg att under de första studieåren understödja begåvade studerande, innan dessa ännu hunnit förvärva för konkurrans om penningstipendierna erforderliga studiemeriter vid universitetet. Ifrågavarande statsstipendier borde enligt fakultetens mening inrättas minst i den omfattning, som de sakkunniga föreslagit, och utan begränsning däri för att tillgodose de i och för sig behjärtansvärda förslag angående förbättrade kreditförhållanden för de studerande, som i övrigt framlagts av de sakkunniga. Även sistnämnda förslag funne fakulteten vara i huvudsak ändamålsenliga och förordade dem till genomförande i andra rummet.

Medicinska fakulteten i Uppsala: De av de sakkunniga föreslagna statsstipendierna, innefattande fri bostad och fri kost, skulle tilldelas antingen — och detta skulle gälla huvudparten — studerande före avgången från gymnasiet, eller vid universitetet inskrivna, som därstädes vistats en tid ej överskridande fyra terminer. Under vissa förutsättningar kunde denna sist-

nämnda bestämmelse suspenderas, men samtliga stipendiater förutsattes hava ådagalagt utmärkt begåvning och visat sig väl skickade för de levnadsbanor, som krävde akademiska studier, samt befunnas vara medellösa. Fakulteten kände sig dock övertygad därom att utdelandet av huvudparten stipendier till i skolorna studerande, som ännu icke ådagalagt sin duglighet och förmåga inom de gentemot skolarbetet rätt väsentligt annorlunda lagda och friare hållna akademiska studierna, skulle innebära vissa risker. Det torde icke kunna förnekas, att fordringarna på de stipendiater, vilka utsåges bland universitetens alumner efter såväl studentexamens avläggande som efter ända till två års akademiska studier, komme att ställas avgjort högre och urvalet bland dessa innebära större garanti för tillvaratagande av de bästa begåvningarna bland dem, som särskilt ägnade sig för de levnadsbanor, som fordrade akademisk utbildning. Å andra sidan kunde det icke förnekas, att möjligheten att kunna bortgiva stipendium redan till skolgång före avgången till universitetet i något enstaka fall skulle kunna underlätta hans val av levnadsbana, men detta tydligen dock på bekostnad av utsikterna att med hänsyn till stipendiebestämmelserna träffa det bästa och lämpligaste urvalet. Fakulteten ville fördenskull göra gällande, att huvudparten av stipendierna borde tilldelas vid universitetet studerande, som vistats därstädes en tid ej överskridande fyra terminer, under det att endast mindreparten stipendier borde få utdelas bland den högsta gymnasieklassens lärjungar.

I övrigt ville fakulteten livligt tillstyrka framlagda förslag om dessa statsstipendier, stipendienämnder och ansökningsförfarande, och alldeles särskilt ville fakulteten understryka det ur olika synpunkter fördelaktiga, som måste anses ligga däruti, att dessa statsstipendier utginge i form av under kontroll ställda naturaförmåner, fri bostad och fri kost, däremot icke såsom penningunderstöd, avsedda för dylikt ändamål.

Med hänsyn till den betydelsefulla utveckling till det bättre, som under senare år bostadsstandarderna för studenter undergått i Uppsala framför allt genom studentkårens och studentnationernas initiativ att uppföra bostadshus för studenter, funne fakulteten de sakkunnigas förslag om upprättandet av en lånefond för fortsatta studentrumsbyggnader ägnat att ytterligare stödja och befordra denna utveckling. Utan erinran lämnades också förslaget om upprättandet av en lånefond för universitetsstudier.

Beträffande de sakkunnigas förslag om de s. k. kungliga och riksstatsstipendiernas omvandling till bokstipendier ville fakulteten framhålla, att för den medicinska fakultetens del finnes nu åtta riksstatsstipendier à 150 kronor per år, att utdelas för bestämda studieämnen. Redan av den omständigheten, att de bundits vart och ett vid bestämt studieämne, framginge, att de ingalunda avsetts såsom medellöshetsstipendier utan i stället såsom meritstipendier, såsom belöning för särskild förtjänst inom de angivna ämnesområdena. Fakulteten hade också alltid tillämpat denna synpunkt vid bortgivandet av riksstatsstipendier. För den medicinska fakultetens studenter finnes dessutom tre kungliga stipendier, ett à 120 kronor, ett à 70 kronor och ett à 60 kronor, vilka icke finge sökas, utan som utdelades varje vårtermin bland dem, som studerade å anatomisalen, efter förslag som upprättats av dessa studenter. Även dessa stipendier hade betraktats såsom meritstipendier, ej medellöshetsunderstöd, och vid utdelandet av desamma torde de studerande väl undantagslöst hava tagit hänsyn till det å anatomisalen presterade arbetet. Fakulteten ansåge, att dessa olika merit-

stipendier icke vore utan sitt värde och att även meriten borde kunna belönas, oavsett om den vore förbunden med medellöshet eller icke. Fördenskull ville fakulteten bestämt avstyrka den föreslagna indragningen av de kungliga och riksstatens stipendier för studerande men gärna tillstyrka, att ett anslag å 6,200 kronor per år måtte ställas till förfogande för Uppsala universitet att med 100 kronor per år tilldelas behövande studiebegärade studenter för bokinköp.

Skulle någotdera av de sakkunnigas förslag anses böra ifrågakomma före andra, ville medicinska fakulteten främst tillstyrka upprättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost.

Filosofiska fakulteten i Uppsala: Den omständigheten, att naturastipendierna kunde sökas redan under skoltiden torde medföra, att obemedlade studerande, som eljest aldrig skulle våga tänka på att fortsätta sina studier vid universiteten, i många fall skulle söka sig dit, varigenom de akademiska levnadsbanorna antagligen skulle tillföras en kvalitativt sett god tillökning. Den föreslagna tiden av tre år för innehav av stipendier syntes garantera, att stipendiaterna finge verkligt gagn av dessa understöd.

Upprättandet av statliga lånefonder för universitetsstudier med möjligheter till lån under goda villkor under hela studietiden, lån, som även kunde erhållas av in naturastipendiaterna, tillstyrktes livligt av fakulteten.

De sakkunnigas förslag i fråga om bokstipendier skulle vad Uppsala universitet beträffade innebära, att endast 62 dylika stipendier skulle kunna utdelas. Fakulteten ansåge, att antalet dylika stipendier för Uppsalas del borde vara åtminstone 150 årligen. Om årligen detta antal utdelades, ansåge fakulteten, att de å riksstaten uppförda stipendierna kunde bortfalla.

Uppsala universitets drätselnämnd: Det stode för drätselnämnden klart, att de vid universiteten förefintliga, ur donationsfonder utgående stipendierna till de studerande visserligen under långa tider utgjort och alltjämt utgjorde en värdefull och ytterst tacknämlig hjälp för stora skaror av studerande vid universiteten. Men dels vore dessa stipendier alltför ofta av tämligen begränsad storlek, ett förhållande som i och med sjunkande penningvärde och sjunkande räntesats tyvärr tenderade att göra sig alltmer gällande, och dels bleve stipendierna på grund av den hårda konkurrensen mellan de sökande i regel icke tillgängliga för de studerande under de första studieåren, när de i själva verket som bäst behövdes. De av de sakkunniga föreslagna naturastipendierna i form av fri bostad och fri kost syntes därför drätselnämnden utgöra ett synnerligen värdefullt komplement till de redan förefintliga, ur donationsfonder utgående penningstipendierna, särskilt därigenom att naturastipendierna avsåges skola komma de studerande tillgodo redan vid studietidens början. Drätselnämnden vore övertygad därom att det jämförelsevis måttliga belopp, som staten enligt de sakkunnigas förslag årligen skulle ställa till förfogande i form av naturastipendier åt särskilt begärade obemedlade studenter, icke blott innebure en gård av social rättvisa utan även skulle visa sig andanröja svårigheter för sådana studerande, som kunde komma att framgångsrikt tjäna det svenska samhället. Beträffande de sakkunnigas förslag i fråga om villkoren för erhållande av stipendierna och formerna för desammas utdelande hade drätselnämnden intet att erinra.

Även vad de sakkunniga föreslagit i fråga om inrättande av en lånefond för studentbyggnader och av en lånefond för universitetsstudier funne drätselnämnden välbetänkt och ägnat att i sin mån bidra till en önskvärd ekonomisk lättnad för de obemedlade och mindre bemedlade studenterna.

Likaså finge drätselnämnden tillstyrka förslaget om inrättande av bokstipendier.

Överbibliotekarien i Uppsala: Då det stode utom allt tvivel, att kostnaden för den nödvändiga studielitteraturen utgjorde en betydande post i studentens årsbudget, en post, som för den ekonomiskt svagare ställde mången gång bleve avsevärt betungande, borde det givetvis hälsas med tillfredsställelse, att de sakkunniga bland föreslagna former för naturaunderstöd också upptagit tanken på bokstipendier. Att denna understödsform också skulle bliva högt uppskattad från de studerandes sida lede intet tvivel, och att nu till en början, såsom de sakkunniga föreslagit, de nu befintliga s. k. kungliga och riksstatsstipendierna skulle omvandlas till bokstipendier torde också kunna betecknas som ett synnerligen lyckligt uppslag, väl värt att understödjas. Vidare har överbibliotekarien framhållit behovet av ett kursbibliotek med understöd från statens sida.

Uppsala studentkårs direktion: Behovet av stipendier för yngre, begåvade och obemedlade studenter vore starkt kännbart, då, som de sakkunniga framhållit, de redan existerande stipendierna genom den hårda konkurrensen bleve tillgängliga endast för dem, som kunde genom tentamina eller på liknande sätt uppvisa goda studiemeriter. Genom stipendiernas utdelning in natura garanterades stipendiaterna en tillfredsställande levnadsstandard. Dock ville studentkåren framhålla, att möjligheten av att särskilt under de första studieåren disponera kontanta medel utan återbetalningsskyldighet måste anses vara av största betydelse för fostran till ansvarskänsla. Därför vore det önskvärt, att naturaförmånerna kompletterades med kontantstipendier.

Då stipendierna i allmänhet vore avsedda att utdelas redan innan universitetsstudiernas påbörjande, syntes det av de sakkunniga föreslagna sättet för prövningen av kvalifikationerna vara det lämpligaste. Vid denna prövning borde särskild hänsyn tagas till om den sökande visat en utpräglad studiebegåvning i allmänhet eller i vissa ämnen och mindre avseende fästas vid en hög betygssumma, som ofta kunde vara resultatet av ett mekaniskt inlärande av studiekurser. Vissa svårigheter måste vidare i många fall föreligga för vederbörande att på ett så tidigt stadium träffa val av studiebana, även om kvalifikationer och håg hänvisade till akademiska studier, vilket framginge bland annat av det ständigt ökade antalet kompletteringar av studentbetygen. Vidare torde det ej alltid i skolbetygen klart visa sig, för vilken studieriktning vederbörande lämpade sig.

En fråga, som i detta sammanhang ej beaktats av de sakkunniga, vore eventualiteten, att stipendiat kunde känna sig av vissa omständigheter nödsakad att byta fakultet eller ämne. Han kunde först vid universitetet upptäcka, var hans intresse djupast bottnade, eller ock kunde yttre omständigheter föranleda ett omslag. Svårigheter kunde därvid föreligga för stipendiat att redovisa sina studier, och dessa svårigheter kunde förmå honom att inför risken att förlora stipendiet fortsätta på en bana, där han kände sig ej passa. Studentkåren funne det därför angeläget, att eventualiteten av ett byte av fakultet eller ämne på något sätt möttes, så att stipendiat, därest han kunde förete tungt vägande skäl för sådant byte, ej behöfde riskera att förlora stipendiet.

Mot den föreslagna tiden för innehav av stipendium hade studentkåren

intet att invända. Den syntes vara väl avvägd i förhållande till den genomsnittliga tiden för examen och medförde, att stipendiat först efter examens avläggande måste börja amortera de lån, han torde bli nödsakad upptaga. Studentkåren ville kraftigt understryka vikten av det av de sakkunniga föreslagna förfarandet vid prolongation av stipendium med intimt samarbete mellan statsstipendienämnden och nationernas stipendieutdelande organ.

Studentkåren hade intet att invända mot den av de sakkunniga föreslagna fördelningen av stipendiemedlen mellan universiteten och karolinska institutet.

Upplägandet av en lånefond för studentbyggnader tillstyrkte studentkåren varmt. Ett sådant stöd från staten skulle bli ett synnerligen värdefullt komplement till enskilda donatorers frikostighet. I Uppsala förefunnes för närvarande åtskilliga studentsociala byggnadsbehov, för vilkas förverkligande den föreslagna lånefonden skulle bli av allra största betydelse.

Den föreslagna lånefonden för universitetsstudier bildade enligt studentkårens mening ett lämpligt komplement till statsstipendierna. Stipendiat bereddes därigenom möjlighet till nödvändig upplåning av medel, och framför allt erbjödes de, som icke kunnat erhålla statsstipendier, ökade möjligheter till räntefri kredit. För tillgodoseende av detta mindre beaktade behov torde lånefonden behöva avsevärt ökas. Denna kredit bleve av särskilt stort värde för dem, som önskade meritera sig genom höga betyg och sålunda tvingades till förlängd studietid.

Den utökning av den räntebilliga krediten, som skulle möjliggöras genom förverkligandet av de sakkunnigas förslag om statsstöd till studentkårens kreditkassor, vunne studentkårens fulla anslutning. De sakkunniga framhölle som en konsekvens av detta stöd, att staten borde få delaktighet i revision eller förvaltning av ifrågavarande kassor. Studentkåren ansåge dock, att denna delaktighet borde inskränkas till revisionen och absolut ej gälla förvaltningen, som fortfarande borde handhavas av studenterna själva.

Studentkåren tillstyrkte livligt de av de sakkunniga framlagda förslagen om upprättande av lånebibliotek för kurslitteratur samt inrättandet av bokstipendier. Dock vore det önskvärt, om kungliga och riksstatsstipendierna kunde bibehållas i sin nuvarande form.

Större akademiska konsistoriet i Uppsala: Att för behövande studerande skapa eller underlätta möjligheterna att efter avslutade skolstudier upptaga och fullfölja studier vid universiteten hade sedan länge betraktats som en angelägenhet av största betydelse för vår högre andliga odling. På flera sätt hade strävanden i denna riktning tagit sig uttryck. Även från det allmänna sida hade under gångna tider åtgärder för dessa syften vidtagits. Men under de senaste århundradena hade dessa varit av ringa betydelse. Med stor tillfredsställelse hälsade konsistoriet därför den plan efter något större mått, som framlagts i det föreliggande betänkandet för ett det allmännas biträde i denna riktning. Konsistoriet ville livligt tillstyrka de olika huvudgrunder för understöd, som i betänkandet angäves. De syntes konsistoriet vara lyckligt funna och jämväl i detaljerna ändamålsenligt anordnade.

Beträffande den främsta av de föreslagna understödsformerna, statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost, ville konsistoriet i synnerhet giva sin anslutning både åt deras anordnande som naturastipendier och åt det viktiga förbehållet, att de i främsta rummet skulle komma de yngre

studerande till godo. Med anledning av medicinska fakultetens yttrande i denna fråga ansåge sig konsistoriet böra framhålla, att det vid tilldelandet av dessa stipendier till studerande, som hade en mångårig studiebana framför sig, såsom de medicinska, kunde tänkas visa sig lämpligt att i större grad än i fråga om andra studerande avvakta, att de stipendiesökande studerandena anlant till universitetet och hunnit börja sina studier och i någon mån visa sin fallenhet för dessa. Någon förlängning av den föreslagna maximitiden av tilländagångna lästerminer för erhållande av stipendium borde därmed icke ifrågasättas.

I anslutning till förslag, som framstälts av medicinska fakulteten och studentkårens direktion, ville konsistoriet hemställa, att det nu utgående anslaget till de å riksstaten upptagna stipendierna åt studerande icke måtte med inrättandet av bokstipendier indragas, då de vid sidan av nu föreslagna statsstipendier fyllde en beaktansvärd uppgift.

Beträffande ett för ändring av levnadsbana lämpligt förbehåll, varom studentkåren i sitt yttrande gjort framställning, finge konsistoriet hänvisa till och åberopa nämnda yttrande.

Studentkårens i Lund delegerade: Införandet av statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost ville delegerade tillstyrka, under livligt instämmande i önskemålet att underlätta fattiga begåvningars tillträde till de yrken, som förutsatte universitets- eller högskoleutbildning. Utan att giva avkall på delegerades principiella anslutning till statsstipendieprojektet ville delegerade emellertid framställa vissa erinringar, vartill detsamma syntes föranleda.

Det borde framhållas, att ett riktigt utväljande av dem, som skulle komma i åtnjutande av statsstipendieförmänen, kunde komma att stöta på betydande svårigheter. Dessa bleve delvis av samma art som de, vilka yppat sig i anslutning till problemet om inrättandet av en s. k. universitetsspärr. I båda fallen gällde det ju att på grundval av studentbetyg och andra bevis om prestationer väsentligen på skolstadiet träffa ett avgörande om vederbörandes större eller mindre lämplighet för akademiska studier och framtida arbete, vartill sådana kvalificerade, låt vara, att uppgiften vid en »spärr» vore att utgallra de minst begåvade, medan det vid val av statsstipendier gällde att — med iakttagande jämväl av ekonomiska synpunkter — välja ut de för studier och framtida arbete bäst skickade. Det borde givetvis förhindras, att stipendieaspiranter »förgyllde» sina studiemeriter genom komplettering, privatlektioner, kvarsittning och liknande åtgärder, som innefattade ekonomisk insats. Vidare borde — såsom de sakkunniga också framhållit — klyftan mellan dem, som finge stipendier, och dem, som finge stå tillbaka i konkurrensen, i görligaste mån överbryggas genom tillskapandet av andra hjälpformer.

I fråga om den närmare utgestaltningen av förslaget till statsstipendier ville delegerade särskilt erinra, att ingen anledning funnes att göra skillnad mellan Uppsala och Lund i avseende på antalet stipendier. Föreliggande examensstatistik utgjorde ett nytt belägg för att studentantalet vid de båda universiteterna vore väsentligen lika stort. Med hänsyn till det av de sakkunniga påpekade förhållandet, att levnadskostnaderna vore lägre i Lund än i Uppsala, vore det även statsfinansiellt fördelaktigt att placera större del av stipendiatplatserna i Lund än de sakkunniga föreslagit.

Beträffande den av sakkunniga föreslagna lånefonden för studentbyggnader, vore att erinra, att enligt erfarenheten studentbyggnader i regel icke

kunde förränta sig själva, vadan en dylik lånefond icke skulle medföra några fördelar. Tvärtom skulle den blotta tillvaron av en sådan fond sannolikt verka minskande på den offentliga och enskilda givmildhet, som vore en ofrånkomlig förutsättning för åstadkommandet av studentbyggnader. Delegerade funne sig därför böra avstyrka förslaget om inrättande av en sådan fond.

Den föreslagna lånefonden för universitetsstudier syntes väl ägnad att fylla en uppgift dels såsom komplement till statsstipendierna för dessas innehavare och dels såsom hjälpform för dem, som ehuru mindre bemedlade måste stå tillbaka i konkurrensen om statsstipendierna. Det syntes, som om skalan skulle kunna utbyggas ytterligare genom inrättandet av ett antal räntebilliga lån för sådana, som icke kunnat ernå räntefria lån. Samarbete i någon form mellan å ena sidan statsstipendienämnderna och å andra sidan kreditkassorna torde vara påkallat, i all synnerhet därest lån av mer eller mindre utpräglad understödsnatur inrättades. I lika hög grad önskvärt vore ett samarbete mellan kreditkassorna och riksbanken, därest riksbankens studielåneverksamhet komme att fortsätta. Statens förluster på grund av låntagares dödsfall borde kunna elimineras genom införande av försäkringsplikt. Vidare torde den amorteringsfria lånetiden kunna begränsas till tio år i normala fall; efter så lång tid hade studenten i allmänhet möjlighet att omsätta sina krediter ute i den allmänna marknaden. De belopp, som genom åtgärder av senast antytt slag besparades eller frigjordes, borde givetvis komma de lånebehövande studenterna till godo. På tidigare anförda skäl borde lånesummorna fördelas med lika belopp till Uppsala och Lund.

Förslaget, att de i riksstaten uppförda anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten skulle omläggas till bokstipendier, syntes tänkvärt. Ifrågasättas kunde emellertid, huruvida det icke vore rationellare att ställa ifrågavarande anslag till lånebibliotekens (för Lunds vidkommande akademiska föreningens biblioteks) förfogande för inköp av kurslitteratur, detta så mycket mera som kraven på bokinnehav vore mycket olika i olika studieämnen. Ett utökande av studentbibliotekens samlingar av kurslitteratur skulle därjämte medföra en nyttig avlastning för universitets- och seminariebiblioteken. Även i detta hänseende vore full likställighet mellan de båda universiteten påkallad.

Teologiska fakulteten i Lund har instämt i det av studentkårens delegerade angivna yttrandet. Dock ville fakulteten för sin del förorda, att i riksstaten uppförda anslag till stipendier åt studerande måtte omläggas till bokstipendier. Lånebibliotekens behov av kurslitteratur borde enligt fakultetens mening på annat sätt tillgodoses.

Juridiska fakulteten i Lund har anført, att betänkandet ej föranledde något särskilt yttrande från fakultetens sida.

Medicinska fakulteten i Lund: Mot huvudförslaget i betänkandet — inrättandet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost åt utmärkt begåvade, obemedlade studerande — syntes ingen erinran hava framkommit. Det kunde vara sant, att urvalet av stipendiaterna på riktigt vis vore förbundet med svårigheter, men de tilltänkta lokala statsstipendienämnderna borde äga förutsättning att erhålla tillräckliga upplysningar för att kunna träffa ett klokt val. Och då det gällde det antal stipendier, som skulle ställas till de båda universitetens och karolinska institutets förfogande, torde de sak-

kunnigas fördelningsförslag bygga på riktiga principer: de nyinskrivnas antal och frekvensen obemedlade.

Ej heller mot förslaget i betänkandet, att en lånefond för universitetsstudier skulle inrättas, syntes någon erinran hava framställts. Förslaget betecknade den framkomliga vägen för att stödja studenternas egna kreditkassor i den därstädes rätt mycket diskuterade men endast i någon utsträckning genomförda socialt betonade delen av kreditgivningen.

Beträffande förslaget, att de redan nu i riksstaten uppförda anslagen till stipendier åt studerande vid universiteten skulle omläggas till bokstipendier, hade från Lunds studentkårs delegerade framhållits, att det vore rationellare att ställa dessa anslag till lånebibliotekens förfogande för inköp av kurslitteratur. Detta ändringsförslag, som till syftet icke avveke från de sakkunnigas, syntes välgrundat; det vore uppenbart, att med dylik organisation den inköpta kurslitteraturen skulle kunna komma till vidsträcktare användning, än om densamma stannade i de enskilda bokstipendiaternas ägo.

I betänkandet inginge slutligen förslag om inrättande av en statens lånefond för studentbyggnader. Mot detta förslag hade nämnda delegerade riktat den erinran, att tillvaron av en dylik fond sannolikt skulle komma att verka minskande på den offentliga och enskilda givmildhet, som vore en ofrånkomlig förutsättning för åstadkommande av studentbyggnader. Det kunde vara möjligt, att denna erinran hade något fog; hur stort vore dock svårt att säga. Och det torde vara oriktigt att låta erinran väga så tungt, att man här skulle avvisa ett förslag till stödverksamhet; detta syntes också hava mötts med sympati vid de båda andra ifrågavarande läroanstalterna, där behovet av nya studentbyggnader kunde antagas vara större än i Lund.

Filosofiska fakulteten i Lund: Fakulteten kunde livligt tillstyrka inrättandet av de föreslagna statsstipendierna i form av fri bostad och fri kost. Beträffande frågan om stipendiemedlens fördelning mellan studieorterna hade någon tvekan rätt, huruvida den relativt stora skillnaden i kvoterna till Uppsala och Lunds universitet vore rätt avvägda. Bortsett från att avrundningen till jämna tiotal procent råkat utfalla så att Lund fått avstå ett stipendium mera än Uppsala till karolinska institutet, torde det dock icke finnas anledning till anmärkning mot de sakkunnigas beräkningssätt. Dock syntes det fakulteten att den föreslagna fördelningens provisoriska karaktär borde understrykas. En omprövning, så som de sakkunniga föresloge, efter fem år torde kunna ske framförallt under hänsynstagande till det inom de lokala stipendienämnderna samlade materialet av inlämnade ansökningar och kunde möjligtvis resultera i en ganska betydande justering av de nu föreslagna kvoterna.

Fakulteten kunde även tillstyrka de sakkunnigas förslag om inrättande av en statlig lånefond för studentbyggnader.

Inrättandet av en lånefond för universitetsstudier finge fakulteten likaledes livligt tillstyrka. Det syntes vara en nära nog nödvändig komplettering av de nya stipendierna, att staten på detta sätt sörjde för tillgodoseendet jämväl av studiekreditbehovet, såväl för stipendiaterna som för andra begärade studerande. Kunde dessutom genom statsmedels tillhandahållande åt studentkårernas kreditkassor dessas verksamhet ytterligare vidgas, så att lån kunde beviljas dels till yngre studenter, dels i viss utsträckning utan borgen eller mot icke fullt bankmässig sådan (föräldraborgen, kamratborgen), skulle därmed säkerligen mycket vara vunnet för underlättande och koordinering av studiekrediten.

· Icke heller i övrigt hade fakulteten något väsentligt att invända mot de sakkunnigas förslag.

Medicinska föreningen i Stockholm: Föreningen ville varmt understryka behovet av ifrågavarande stipendier men måste som medlem av Sveriges förenade studentkårer beklaga, att stipendierna ej kunde utsträckas att omfatta samtliga högskolor. Beträffande fördelningen av dessa stipendier mellan de båda universiteten och karolinska institutet måste dock göras invändningar. Till grund för denna fördelning hade i betänkandet angivits, att 19 procent av de studerande i Uppsala, respektive i Lund och endast 9 procent vid karolinska institutet ej kunde påräkna någon form av understöd från föräldrahemmet. Skillnaden i dessa siffror måste dock åtminstone i viss utsträckning dels bero på att den medicinska banan vore lång och ekonomiskt avskräckande för mindre bemedlade, dels på att dessa sökte sig till Uppsala och Lund, där större stipendiemöjligheter redan funnes. Fördelningen komme härigenom att särskilt gynna dem, som studerade vid Uppsala och Lunds universitet av sådana orsaker, som de föreslagna stipendierna avsåge att undanröja.

Önskvärt vore enligt föreningens mening, att fördelningen av ifrågavarande stipendier mellan universiteten i Lund och Uppsala samt karolinska institutet endast utginge i proportion till antalet studerande, att bokstipendier inrättades även för de studerande vid karolinska institutet och att om möjligt ett snart beslut fattades, huruvida ett kårhus för de medicine studerande skulle uppföras på Norrbackaområdet.

Lärarkollegiet vid karolinska mediko-kirurgiska institutet: Lärarkollegiet ansåge sig kunna biträda de av medicinska föreningen uttalade önskemålen och ville för egen del anföra följande.

De sakkunniga förebragte enligt lärarkollegiets mening övertygande bevis för att ett stort behov funnes av ökat ekonomiskt understöd från statens sida för att bereda mindre bemedlade, högt begåvade studenter tillfälle till universitetsutbildning. Lärarkollegiet understödde det framlagda förslaget men önskade dock göra vissa erinringar och förslag till ändring av de föreslagna bestämmelserna, särskilt i vad som gällde statsstipendierna till de studerande vid karolinska institutet.

Det torde icke föreligga någon anledning att genom särskilda åtgärder öka den allmänna tillströmningen till de intellektuella levnadsbanorna. Däremot syntes det vara av ett betydande intresse att vidtaga kraftiga åtgärder för att åt det högre kulturarbetet förvärva ovanliga begåvningar, vilka annars av ekonomiska skäl skulle uteslutas från den högre undervisningen. Å andra sidan måste det betecknas som en stor olycka för en fattig student, som ej hade tillräcklig studiebegåvning för att med framgång bryta sig en bana på det intellektuella området, att lockas till universitet eller högskolor genom statsstipendier.

Kollegiet ansåge därför, att mycket stor vikt borde fästas vid bestämmelsen, att ej blott en svag ekonomisk ställning utan även en synnerligen väl dokumenterad studiebegåvning skulle utgöra oavvisligt villkor för erhållande av dessa stipendier.

Kollegiet hölle även före, att fordran på medellöshet hos stipendiaterna ej borde göras allt för sträng, så att, såsom de sakkunniga syntes förutsätta, stipendiaterna praktiskt taget undantagslöst skulle komma att väljas bland den ekonomiskt allra sämst lottade klassen av studenter, som ej kunde påräkna understöd från sina föräldrar (utom möjligen förmånen av fritt vivre under ferierna). Det torde för de första falla sig synnerligen svårt att i denna

helt obemedlade klass utvälja ett tillräckligt antal verkliga begåvningar, och för det andra funnes inom den andra klassen — de mindre bemedlade — som endast finge ett mindre tillskott till studiekostnaderna, ett utomordentligt stort behov av ekonomiskt understöd och många högt begåvade ynglingar. Behovet att beakta även de mindre bemedlade bleve så mycket större som de, enligt det föreliggande förslaget, samtidigt skulle berövas även tillgången till de för dem hittills mycket betydelsefulla statens räntefria lån.

Kollegiet ansåge därför, att visserligen i första hand de helt obemedlade studiebegåvningarna skulle komma i fråga till de föreslagna stipendierna, men att även de mindre bemedlade skulle hava obehindrad tillgång till dem.

Det vore beklagligt, att de föreslagna stipendierna, av kostnadsskäl, måste begränsas till statsuniversitetet och karolinska institutet, i synnerhet därför, att de fattiga begåvningarna därigenom i viss utsträckning hindrades från att fritt välja det yrke, där deras anlag bäst skulle göra sig gällande. Då den föreslagna anordningen för stipendiaturvalet i detta stadium ju vore att betrakta såsom en försöksanordning och då samtidigt övriga högskolor i väsentlig grad kompenserades därigenom, att statens räntefria lån reserverades för dem, torde dock den föreslagna begränsningen på frågans nuvarande stadium vara berättigad.

De sakkunniga framhölle, att statsunderstöd i form av studiestipendier huvudsakligen borde komma i fråga under första delen av studietiden, under det att statsunderstöd i form av lån framför allt borde förläggas till dess senare del. Kollegiet funne detta vara riktigt såsom allmän princip. I likhet med de sakkunniga ansåge kollegiet även, att stipendierna borde utses så tidigt som möjligt och helst redan omedelbart före inträdet på den akademiska banan. Dock syntes denna allmänna princip ej böra utgöra något hinder för att i de fall, där så befundes lämpligt, låta stipendiestödet fortfarande under en större del av studietiden eller undantagsvis utdela detsamma även under senare delen av studietiden.

Det torde kunna ifrågasättas, om det ej vore ändamålsenligt att avsätta en viss, större del av de totala stipendiemedlen till utdelning vid början av de akademiska studierna och för vidmakthållande av dessa startstipendier och en viss mindre del för senare utdelning under fria former och icke för detta ändamål endast använda restmedel, såsom de sakkunniga föreslagit.

Genom föregående utredningar torde det vara ådagalagt, att ju högre studentbetyget vore, desto större vore sannolikheten för framstående duglighet inom det valda yrket. Studentbetyget syntes alltså lämna en väl användbar ledning för urval av universitetsstipendiater. Såsom de sakkunniga framhölle, vore det uppenbart av stor betydelse för dem, som sökt stipendier, att de i god tid före universitetsstudiernas början erhöles visshet, huruvida deras ansökan blivit beviljad eller ej. Det förefölle dock tvivelaktigt, om det vore lämpligt och betryggande att, såsom de sakkunniga föresloge, lägga höstterminens betyg i sista ringen till grund för urvalet av stipendiater. En sådan åtgärd skulle med sannolikhet medföra ett icke önskvärt jäkt under höstterminens redan ansträngande arbete och föranleda en förrykning av arbetsplanen i sista klassen för det kanske ömtåligaste elevmaterialet, nämligen för de begåvade, men fattiga ynglingarna, som redan förut vore hårt pressade i konkurrensen. Man skulle på så sätt alstra en sorts förberedande studentexamen redan vid höstterminens slut. Det vore också oviss, om höstterminens betyg lika väl som de under censorernas överinseende satta studentbetygen kunde tjäna som ledning vid urval av stipendiaterna

och särskilt, huruvida de kunde till valören likställas med studentbetygen för eventuella samtida sökande, som tidigare avlagt studentexamen. Det torde nämligen vara allmänt brukligt, att höstterminens betyg sattes något lägre än studentbetygen. Normen här för torde dock vara så växlande, att man hade svårare att göra någon säker jämförelse mellan höstterminsbetygen från olika skolor än mellan studentbetygen. Lärarkollegiet finge därför förorda, att studentbetygen och icke höstterminens betyg i sista ringen lades till grund för stipendiaturvalet. Det förefölle sannolikt, att urvalet av stipendiater skulle kunna ske i tillräckligt god tid, även om det företoges sedan studentexamen ägt rum. Om stipendieansökningarna redan tidigt på vårterminen inlämnades till rektorerna och skolkollegierna eller deras delegerade omedelbart efter studentexamen upprättade förslag till stipendiater och handlingarna därefter omedelbart insändes till respektive stipendienämnder, torde nämligen den förberedande granskningen av ansökningshandlingarna kunna äga rum så snabbt, att stipendierna kunde utdelas redan i juli månad.

Kollegiet ansåge, att de av de sakkunniga föreslagna stipendienämnderna för urval och övervakande av stipendiaterna motsvarade sitt ändamål, och ansåge studentorganisationernas deltagande i fyllandet av dessa uppgifter vara av stor betydelse.

De sakkunnigas förslag avsåge, att på en gång medföra en förbättring av de begåvade fattiga studenternas ekonomiska ställning och bidra till höjande av deras levnadsstandard under en del av studietiden genom att utdela stipendierna in natura, i form av goda bostäder och lämplig föda. Båda dessa uppgifter vore för finansieringen av de fattiga studenternas studier av stor betydelse. Otvivelaktigt erbjöde också ett naturstipendium, som skänkte kost och logi av hög standard, en form av understöd, som gäve en god garanti för att den skänkta summan användes på ett ändamålsenligt och ekonomiskt sätt. När de sakkunniga föresloge sådana bestämmelser, att de nya stipendierna redan från början under alla omständigheter endast kunde utdelas i form av mat och husrum, som skulle ställas till förfogande av stipendienämnderna och stå under deras kontroll, då syntes man emellertid skjuta över målet.

När studenternas egna organisationer, eventuellt med statens bistånd, kunde tillhandahålla staten studentbostäder och näringsställen för stipendieändamål eller då staten uppfört egna inrättningar i detta syfte, först då syntes tiden vara kommen att endast eller huvudsakligen i form av naturaförmåner utdela dessa stipendier. Så länge naturaförmånerna måste tillhandahållas genom enskilda mat- och inackorderingsställen, syntes det, åtminstone vad Stockholm beträffade, vara både enklast och mest ändamålsenligt att utdela stipendierna i form av penningar och låta studenterna, som hittills, med hjälp av stipendiet själva ombesörja sitt uppehälle och allenast kontrollera deras studieresultat. Många fattiga studenter, som hade sitt hem i staden, där de nu eventuellt finge husrum och måltider, vore i själva verket i stort behov av bättre bostad och kost. Huvudsaken för den fattige studenten vore också, att ett ekonomiskt understöd gäves och icke att det gäves in natura. De erfarenheter, man vunnit beträffande de med statens räntefria lån premierade fattiga studenternas sätt att sköta och fullfölja sina studier, torde också berättiga till att med förtroende överlämna åt stipendiaten att själv omhändervä det till rum och kost avsedda stipendiet. För stipendienämnden torde det också, åtminstone i Stockholm, vara förenat med stora besvär och stora vanskligh-

heter att tillhandahålla och öva kontinuerlig kontroll över dem, som ut-
hyrde privata rum och matställen, och förmå dem att tillfredsställa både
studienämndens och stipendiaternas anspråk. Kollegiet hemställde därför,
om det icke vore lämpligt, att i sådant fall, där icke naturaförmåner kunde
ställas till förfogande genom studentorganisationernas eller statens egna
härför avsedda inrättningar, ifrågavarande stipendier utdelades i form av
penningar — eventuellt månatligen — och stipendiets användning kon-
trollerades endast genom aktgivande på stipendiaternas studieresultat och
levnadssätt, en kontroll, som under alla omständigheter måste äga rum.

Det relativt ringa antalet obemedlade studenter vid karolinska insti-
tutet innebure ingalunda, att behovet av studiestipendier för begåvade
fattiga studenter skulle där vara mindre än vid universiteten. Det relativt
ringa procenttalet fattiga studenter vid institutet torde nämligen osökt finna
sin förklaring därigenom, att flertalet av de fattiga studenter, som ej hade
sitt föräldrahem i Stockholm, icke vågade söka sig till institutet, emedan
dels de årliga studiekostnaderna i Stockholm ställde sig 50 procent högre än
i Uppsala och Lund, dels de där nu tillgängliga stipendiemedlen vore myc-
ket mindre än vid universiteten. Man kunde då lätt förstå, att flertalet
studenter från mycket fattiga hem och i synnerhet de, som ej haft sitt
föräldrahem i Stockholm, funnit dörren stängd till institutet, emedan
Stockholm för dem i mycket hög grad vore en dyrort. Detta kunde under
inga omständigheter berättiga till en reduktion av institutets andel i det
totala stipendiebeloppet. Då därtill komme, att studietiden för medici-
narna vore minst 30 procent längre och skuldsumman vid studietidens slut
för de medicinare, som huvudsakligen måste finansiera sina studier genom
lån, vore ungefär dubbelt så stor som för kamraterna i motsvarande eko-
nomiska ställning inom övriga fakulteter, torde det vara uppenbart, att
det varken vore rimligt eller rättvist att, såsom de sakkunniga föreslagit,
reducera institutets stipendieandel. På anförda skäl föresloge kollegiet, att
jämförelsetalet för institutet vid beräkning av dess andel i den totala sti-
pendsumman för närvarande borde fixeras till 15 procent.

De sakkunniga föresloge, att stipendierna skulle utdelas för ett år i
sänder och att tiden för innehav av stipendium tills vidare ej finge över-
skrida sex terminer. Då den genomsnittliga studietiden för medicine licen-
tiaten vore omkring 50 procent längre än motsvarande tid för ämbets-
examina vid övriga fakulteter, syntes medicinarna rättvisligen i motsva-
rande längre tid böra få behålla sitt stipendium. Kollegiet ville därför
föreslå, att maximitiden för en medicinars innehav av stipendium måtte
sättas till fem år.

De sakkunnigas förslag om upprättande av en statens lånefond för uni-
versitetsstudier för att därmed underlätta kreditgivningen för bestridande
av studenternas studiekostnader kunde kollegiet med tacksamhet biträda.
Kollegiet önskade livligt tillstyrka de förslag som de sakkunniga fram-
ställde beträffande statsbidrag till konviktorier och bostadshus åt studen-
ter. För de studerande vid karolinska institutet vore det av alldeles sär-
skild betydelse, att så snart som möjligt spisningslokaler och i största möj-
liga utsträckning även studentbostäder anordnades i anslutning till karo-
linska sjukhuset och karolinska institutets teoretiska institutioner, för
vilka byggnader redan vore under uppförande eller under de närmaste
åren komme att uppföras å Norrbacka. Det bleve nödvändigt att anordna
mathållning för de tjänstgörande vid klinikerna, liksom också för större
delen av de medicine studerande. Dessa hade nämligen sitt arbete större

delen av dagen förlagt till nämnda inrättningar och komme ej att utan alltför stor tidsutdräkt kunna intaga sina huvudmål inne i staden. Varken vid uppförande av karolinska sjukhuset eller av karolinska institutets teoretiska institutioner hade matlokaler för studenterna planlagts inom institutionsbyggnaderna. Man hade hela tiden förutsatt, att sådana lokaler skulle komma att med statens bidrag uppföras genom medicinska föreningens försorg. Skulle så ej ske, bleve det nödvändigt, att staten helt ombesörjde ifrågasvarande lokaler.

Kanslern för rikets universitet har — under erinran att kanslern fungerat såsom ordförande för de sakkunniga, vilka framlagt förevarande betänkande — anfört följande: I anledning av vad karolinska institutets lärarkollegium och medicinska föreningen i Stockholm anfört angående nödvändigheten av direkt statsunderstöd för byggande av bostadshus och matlokaler för studenterna å Norrbackaområdet ville kanslern framhålla, att institutets förläggning till Norrbackaområdet medförde den konsekvensen, att lokaler för studentmatsalar måste beredas i omedelbar närhet av institutets nybyggnader. Det föreslagna kårhuset vore nödvändigt för att över huvud den medicinska undervisningen skulle kunna bedrivas vid institutet efter de nya byggnadernas tagande i bruk. I själva verket förelåge ett så oundgängligt behov av lokaler för matsalar och även för samlingsrum, att detta behov bort tagas i beräkning vid uppgörandet av planen för institutets byggnader. Enär det sålunda här förelåge ett oavvisligt behov, framkallat av institutets förläggning utanför den egentliga stadens område, syntes det knappast vara riktigt, att medel för den nya kårhusbyggnaden bereddes lotterivägen. Det enda rationella syntes vara, att byggnaden uppfördes med anslag å budgeten liksom övriga byggnader, ingående i det karolinska sjukhuset och de till Norrbackaområdet förlagda teoretiska institutionerna.

Invändningar hade från några håll anförts mot förslaget att låta de nuvarande i riksstaten uppförda anslagen till stipendier åt studerande vid Uppsala och Lunds universitet i framtiden användas till bokstipendier. Stipendiebeloppen varierade i Uppsala mellan 50 kronor eller i några fall ännu lägre belopp och 250 kronor per år, i Lund mellan 50 kronor och 150 kronor per år, varjämte i Lund utginge några premier å lägre belopp än 50 kronor. Det syntes kanslern uppenbart, att en förändring av dessa relativt små kontanta stipendier till natura-stipendier i form av bidrag till inköp av vetenskaplig litteratur vore en rationell anordning, och kanslern förordade därför de sakkunnigas förslag. Emellertid torde det böra föreskrivas såsom övergångsbestämmelse, att de stipendiater, som enligt hitillsvarande regler erhållit kontanta stipendier för viss tid, skulle få uppbära dessa intill den fastställda tidens utgång.

De bägge huvudförslagen om statsstipendier i form av fri bostad och fri kost samt om en särskild lånefond för universitetsstudier hade till sina huvudprinciper enhälligt tillstyrkts. De smärre jämkningar, som från ett par håll förordats, syntes icke böra föranleda ändringar i de sakkunnigas förslag.

De önskemål, som framställtts angående anslag till stipendier även vid andra högskolor än de, som avsetts i direktiven för de sakkunnigas utredning, vore otvivelaktigt behjärtansvärda. Förverkligandet av det nu föreliggande förslaget torde emellertid ej böra anstå i avbidan å en eventuell utsträckning av statens stipendiehjälp till andra högskolors elever.

I särskild skrivelse den 4 oktober 1938 har *kanslern* — under hänvisning till de sakkunnigas betänkande — hemställt, att de nuvarande anslagen till Uppsala universitet: Stipendier åt studerande, respektive till Lunds universitet: Stipendier åt studerande måtte under benämningen Bokstipendier åt studerande upptagas med oförändrade belopp, 6,200 kronor, respektive 4,900 kronor.

Skolöverstyrelsen har funnit sig i det hela böra livligt tillstyrka åtgärder i enlighet med de av de sakkunniga angivna principerna. Emellertid hölle överstyrelsen före, att understödsåtgärder till förmån för de studerande vid universiteten i Uppsala och Lund och karolinska institutet snarast möjligt borde kompletteras med motsvarande åtgärder till förmån för de studerande vid de enskilda högskolorna i Stockholm och Göteborg, lantbruks-högskolan, tekniska högskolan i Stockholm m. fl. institutioner. Vidare har överstyrelsen uttalat sig för en ökning av grundanslaget till den föreslagna lånefonden för universitetsstudier.

Av yttrandet inhämtas bland annat:

icke minst vore det av vikt, att studerandena vid utbildningsanstalterna med praktisk inriktning komme i åtnjutande av samma fördelar som de i sakkunnigbetänkandet avsedda studerandena, bland annat därför, att eljest för praktisk utbildning intresserade och väl utrustade ungdomar möjligen av ekonomiska skäl kunde drivas att ägna sig åt teoretiska studier.

Huruvida avvägningen av statens direkta insatser i fråga om den ena eller andra hjälpformen vore den lämpligaste eller riktigaste, därom vore överstyrelsen icke fullt övertygad. Ätminstone ville det synas överstyrelsen, som om det redan i den föreslagna starka begränsningen av det antal studerande, som skulle kunna komma i åtnjutande av den fördelaktigaste understödsformen, studiestipendierna, funnes en risk för att några få kunde komma i en alltför gynnad situation, medan andra, med tämligen likartade meriter, lämnades utan egentliga utsikter att erhålla hjälp. De sakkunniga hade — i medvetande om detta förhållande — deklarerat tvekan i fråga om storleken av det belopp, som årligen borde utgå i statsstipendier. De hade emellertid stannat vid att föreslå, att ett anslag av statsmedel å 300,000 kronor måtte utgå till dylika stipendier. Antalet studerande, som därigenom kunde komma i åtnjutande av de särskilda fördelar, som innehavet av statsstipendierna innebure, svarade säkerligen icke mot antalet förtjänsta behövande. Enär vid konkurrensen om nämnda stipendier det därför icke torde kunna undvikas, att tillfälligheter, utan konstitutiv betydelse för bedömandet av de sökandes verkliga förtjänster, komme att spela en roll, syntes kompletterande åtgärder i utjämnande riktning vara nödvändiga; för den, som icke erhållit statsstipendium, syntes ökade möjligheter att erhålla lån böra beredas utöver vad de sakkunniga i detta avseende föreslagit. Med hänsyn dels till de faktiskt tämligen små riskerna för staten inom denna gren av understödjande verksamhet, dels till dennas synnerligen stora betydelse för behövande studerande, syntes det överstyrelsen i hög grad önskvärt, att statens lånefond för universitetsstudier finge större omfattning, än de sakkunniga föreslagit. Detta syntes så mycket mera nödvändigt, som enligt de sakkunnigas uppfattning icke blott obemedlade utan även mindre bemedlade studenter med utpräglad studiebe-

gävning skulle kunna tilldelas lån ur fonden. Den frigörelse för de studerande från beroendet av privata borgensmän, som låneförfarandet för nämnda fonds vidkommande innebure, syntes utgöra en så stor vinst, att de betänkligheter, som möjligen kunde göra sig gällande, då det vore fråga om finansiering av studier lånevägen överhuvudtaget, torde böra få vika. Den föreslagna utsträckningen av amorteringstiden — till femton år — torde innebära en fördel icke blott för låntagare utan även för statsverket — till följd av minskade risker för utebliven amortering. Dessa risker reducerades för övrigt även genom den fortlöpande kontroll över låntagarnas framsteg i studier, som enligt de sakkunnigas förslag skulle utövas.

Genom en utvidgad låneverksamhet vunnes — enligt överstyrelsens uppfattning — icke blott, att de förmåner, som genom statsverkets försorg bereddes de studerande, på ett fördelaktigt sätt, utvidgades och jämnare fördelades, utan även att de ej så få, merendels gediget begåvade studerande bereddes effektiv hjälp, vilka, då de avginge från läroverken, på grund av olika förhållanden, exempelvis långsammare utveckling, icke kunde uppvisa sådana genomsnittliga studieresultat, att de kunde göra sig gällande i konkurrensen om exempelvis studiestipendier, utan finge tråda tillbaka för allroundbegävningar, men vilka senare, då de funnit sitt egentliga arbetsfält, ofta visade sig vara en värdefull tillgång.

Statens understödjande verksamhet finge, för den händelse en lämplig utvidgning av låneverksamheten skedde, tillräcklig omfattning för att den — jämte de redan förefintliga eller föreslagna åtgärderna — skulle kunna anses hava på ett mera påtagligt sätt förbättrat läget för de studerande vid de här ifrågakvarande institutionerna.

Nämnden för statens studielån har yttrat sig över det föreliggande förslaget huvudsakligen i vad avser inrättandet av en lånefond för universitetsstudier.

Vad anginge de sakkunnigas ifrågakvarande förslag, funne nämnden det välgrundat, om studielån i större omfattning än hittills ställdes till de studerandes förfogande. Låneverksamheten hade utan tvekan varit till påtaglig och god hjälp för de studerande. Men särskilt vissa år och i fråga om vissa kategorier hade åtskilliga väl behövande sökande med goda meriter icke kunnat föreslås till erhållande av lån på grund av lånemedlens begränsning.

När nämnden sålunda tillstyrkte förslaget om en utökning av studielånen, framställde sig den frågan, huruvida dessa för studerande vid universiteten särskilt avsedda nya studielån borde utdelas av de föreslagna statsstipendienämnderna eller av studielånenämnden. Enligt nämndens mening torde det visserligen bland annat med hänsyn till vikten av en enhetlig bedömning rörande behovet av låneunderstöd inom olika studiegrenar ligga vissa olägenheter däri att den statliga understödsverksamheten splittrades på sätt som de sakkunniga föreslagit. Om emellertid de föreslagna statsstipendierna komme till stånd och för deras utdelning särskilda lokala nämnder tillsattes, syntes det av skäl, som de sakkunniga anfört, vara lämpligast att även studielånen för universitetens studerande utdelades av dessa nämnder. För universitetens vidkommande uppnåddes därigenom en samverkan mellan de olika grenarna av den statliga stödverksamheten. Nämnden tillstyrkte därför härutinnan de sakkunnigas förslag under här angiven förutsättning.

De sakkunniga föresloge, att de nya studielånen borde tilldelas icke blott begåvade studenter, som vore att hänföra till kategorien obemedlade utan även mindre bemedlade studerande. Studielänereglementet hade medgivit lån endast till den första kategorien. Nämnden hade intet att erinra mot de föreslagna mildrade kraven på medellöshet i vad det gällde lånen för universitetsstudier men måste då samtidigt med styrka hävda, att även de under den nuvarande studielänefonden kvarstående studiegrupperna bereddes samma mildrade villkor. Det borde nämligen enligt nämndens mening icke finnas någon skillnad mellan olika studiegrupper beträffande villkoren för att erhålla och åtnjuta studielån. Av detta skäl borde även lånebeloppens maximering i det nuvarande studielänereglementet ändras i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag, som nämnden för sin del tillstyrkte. Samma gällde den utsträckta amorteringstiden, vilken nämnden också ansåge motiverad och därför tillstyrkte. I detta sammanhang torde böra påpekas, att amorteringstiden för ett stort antal låntagare i praktiken redan utsträckts till femton år eller mer genom de många uppskov med amorteringens fullgörande, som under de gångna åren beviljats, och att i vissa fall, där lånesumman varit särskilt stor, redan från början bestämts längre amorteringstid än den som normal angivna tiden av tio år.

De sakkunniga förutsatte, att den nuvarande studielänefondens kapital ej skulle minskas, om en särskild lånefond för universitetsstudier inrättades. Härigenom skulle enligt de sakkunnigas påpekande flera lån kunna utdelas till sökande från de grupper, som icke studerade vid universiteten. Nämnden ansåge sig emellertid böra framhålla, att de ökade lånemöjligheterna för kvarstående grupper icke helt motsvarade den avlastning, som uppstode därigenom att särskilda universitetslån tillskapades. Højningen av maximibeloppen, som nämnden ovan ansett såsom en naturlig konsekvens av de sakkunnigas förslag, minskade givetvis lånens antal, och utsträckningen av amorteringstiden komme, åtminstone under en övergångstid, att försvaga fondens årliga kapacitet. Därest icke anslagen till fonden därför i framtiden höjdes, torde den av de sakkunniga förutsatta ökningen i lånemöjligheterna för de kvarstående studiegrupperna icke bliva så stor.

Under erinran att de sakkunnigas förslag innebure, att naturastipendier skulle kunna utdelas bland annat till sökande, som ännu ej avlagt studentexamen, och att grundvalen för bedömandet av dessas förutsättningar för akademiska studier därvid skulle vara deras betyg höstterminen i högsta ringen, har nämnden framhållit, att enligt dess erfarenhet studentbetygen utgjorde en avgjort säkrare grund för en jämförande prövning av sökandes förutsättningar för akademiska studier. Om statsstipendier och universitetsstudielån skulle tilldelas sökande, som ännu ej inskrivits vid universitet, torde det därför enligt nämndens mening böra övervägas, om icke beträffande nyblivna studenter en utdelning av studielån och stipendier borde ske, efter det studentexamina avslutats.

Statskontoret har anfört i huvudsak följande:

Statskontoret ville till en början framhålla, att några bärande skäl att inskränka den statliga understödsverksamhet, som enligt det föreliggande förslaget vore avsedd att igångsättas, till studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt vid karolinska institutet i Stockholm knappast

kunde förebringas. Krav på motsvarande åtgärder kunde med fog framställas och hade för övrigt redan framställts även från andra högskolors sida. Därvid torde kunna komma i fråga såväl högskolorna i Stockholm och Göteborg som ock de på praktisk utbildning inriktade fackhögskolorna, såsom tekniska högskolan, lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan, handelshögskolorna i Stockholm och Göteborg m. fl. institutioner.

Enligt statskontorets mening vore det av vikt att vid prövningen av ifrågavarande förslag hålla denna synpunkt i minnet. Klart vore nämligen, att de mycket betydande kostnader för statsverket, som redan ett förverkligande av det föreliggande förslaget förutsatte, måste komma att ytterligare väsentligen ökas i och med stödåtgärdernas utsträckande jämväl till ovannämnda i sakkunnigförslaget icke medtagna högskolor. Icke minst med hänsyn härtill syntes det statskontoret vara angeläget att framgå med viss försiktighet samt att överväga, huruvida icke de åtgärder, som komme att vidtagas, borde allenast successivt genomföras.

I sådant avseende finge statskontoret i första hand förorda, att anstalter från statens sida träffades för ett bättre tillgodoseende av studenternas bostadsförhållanden. Särskilt på senare år hade visserligen genom initiativ från studenternas egna organisationer och andra intresserade åtskilligt redan åtgjorts i syfte att avhjälpa den kännbara brist på tillfredsställande bostäder, som gjort sig gällande. Mycket torde dock alltjämt återstå härutinnan, varför statens medverkan kunde vara påkallad. Det syntes därvid statskontoret önskvärt, att statens stöd — vilket lämpligen torde böra erhålla formen av tillhandahållande av kredit på gynnsamma villkor — i möjligaste mån anknötes till studentorganisationernas egen verksamhet på området. Det förefölle emellertid ämbetsverket knappast behöfligt, att en särskild lånefond inrättades för ändamålet, helst som lånebehovet relativt snart torde vara fyllt. I stället torde medel böra ställas till förfogande för beviljande av lån från fonden för låneunderstöd. Mot det av de sakkunniga föreslagna lånebeloppet av 500,000 kronor hade statskontoret intet att invända, liksom i huvudsak ej heller mot de föreslagna lånevillkoren. Förutsättningen för att lån skulle kunna medgivas ända upp till 95 procent av det beräknade fastighetsvärdet syntes dock böra vara, att studentorganisation eller därmed jämförligt rättssubjekt stode såsom låntagare. Ifrågasättas kunde, om icke statens stöd borde göras beroende av att viss finansiell medverkan lämnades jämväl från vederbörande kommuns sida.

Statskontoret — som förmenade, att det statliga stödet åt studerande vid våra högskolor i görligaste mån borde erhålla formen av hjälp till självhjälp — finge vidare förorda, att vidgade möjligheter till erhållande av studielån bereddades. Lån för ifrågavarande ändamål utlämnades för närvarande — såsom räntefria studielån — från studielånefonden, varjämte riksbankens avbetalningslånefond i betydande utsträckning torde utnyttjas av studenterna. Även här torde ett ökat stöd kunna vara på sin plats. Det syntes emellertid icke erforderligt, att någon ny statlig utlåningsfond — lånefonden för universitetsstudier — inrättades för ändamålet, utan torde syftet lika väl kunna vinnas genom en utökning av den nuvarande studielånefondens kapital, varvid studielånen torde kunna utdelas av den nuvarande studielånenämnden. Statskontoret vore ense med de sakkunniga om att studielån borde kunna beviljas ej blott obemedlade studenter utan ock mindre bemedlade med utpräglad studiebegåvning. Vad de sakkunniga föreslagit i fråga om lånebeloppens maximistorlek — 1,500 kronor för Uppsala och Lund samt 2,000 kronor för Stockholm — föranledde icke an-

märkning från statskontorets sida och ej heller den föreslagna amorteringstiden av 15 år.

De sakkunniga hade framkastat tanken, att staten borde finansiellt stödja de kreditkassor, som studentkårerna till sina medlemmars hjälp inrättat. Detta uppslag syntes statskontoret förtjänt att närmare övervägas. En oeftergivlig förutsättning för ett dylikt stöd torde emellertid — såsom ock de sakkunniga framhållit — böra vara, att staten tillförsäkrade sig delaktighet i kassornas förvaltning och revision.

Däremot ställde sig statskontoret tveksamt gentemot förslaget om inrättandet av statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost. Tveksamheten hänförde sig dels till det förhållandet, att det här skulle bliva fråga om en ren statssubvention, dels därtill, att denna understödsform måste föranleda väsentligen större utgifter för statsverket än de ovan behandlade stödåtgärderna. Enligt statskontorets mening vore både ur principiell synpunkt och med hänsyn till effektiviteten av statens finansiella uppoffringar formen med räntefria studielån att föredraga. Ämbetsverket ville ifrågasätta, om icke det anslagsbelopp, som de sakkunniga beräknat till bostads- och koststipendier, hellre borde helt eller delvis användas till förstärkning av den lånefond, från vilken de räntefria studielånen till studenter kunde komma att bestridas.

Därest emellertid statsstipendier till fria bostäder och fri kost ansåges böra inrättas i huvudsaklig överensstämmelse med sakkunnigförslaget, finge statskontoret uttala, att ämbetsverket icke vore övertygat om lämpligheten av att de ifrågasatta stipendierna skulle utgå in natura. Med den ansvarskänsla och ambition, som i stort sett torde vara utmärkande för nutidens akademiska ungdom, syntes den föreslagna understödsformen innebära ett av behovet knappast påkallat förmynderskap över stipendierna. Under förutsättning av ett noggrant urval vid stipendiernas utdelande förefölle det näppeligen vara förenat med alltför stora risker att låta stipendierna erhålla formen av kontanta belopp. Genom en dylik anordning — som förutsatte, att varje stipendiat själv ordnade sin inackorderingsfråga — skulle givetvis understödsförfarandet och verksamhetens administration i hög grad förenklas.

Vad anginge sakkunnigförslagets detaljer i förevarande del, hade statskontoret i och för sig intet att erinra mot vad de sakkunniga föreslagit beträffande de lokala stipendienämnder, som skulle handhava utdelningen av stipendierna, samt rörande dessa nämnders verksamhet i övrigt ävensom sättet för verksamhetens finansiering, liksom ej mot förslaget i vad anginge tiden för innehav av stipendium samt stipendiernas fördelning mellan vederbörande akademier. För bestridande av kostnaderna för nämndernas verksamhet torde särskilt anslag böra uppföras under åttonde huvudtiteln.

De sakkunniga hade slutligen — under förutsättning att statsstipendier till fria bostäder och fri kost infördes — föreslagit, att de i riksstaten för närvarande upptagna anslagen till stipendier åt studerande i Uppsala och Lund i stället borde användas till ett antal bokstipendier å förslagsvis 100 kronor. Statskontoret kunde icke finna, att tillräckliga skäl anförts för detta förslag.

Beträffande den av statskontoret hävdade uppfattningen, att en lånefond för universitetsstudier knappast vore av behovet påkallad, utan att syftet därmed i stället borde vinnas genom en utökning av den nuvarande

studielånefondens kapital, varvid lånen skulle utdelas av den nuvarande studielånenämnden, har skiljaktig mening uttalats av föredraganden, *statskommisarien S. T. Örtengren*, som förordat, att den av de sakkunniga föreslagna lånefonden för universitetsstudier komme till stånd samt att vid universiteten och karolinska institutet inrättades särskilda nämnder med de funktioner beträffande studielån från den föreslagna fonden, som de sakkunniga förordat. Genom sin sammansättning skulle de olika nämnderna erhålla en vida större personkännedom, än vad fallet någonsin kunde bli med en central nämnd, och i övrigt skulle utdelningsförfarandet därigenom vinna i snabbhet och effektivitet.

Hos Kungl. Maj:t har *Stockholms studentkårer* den 8 oktober 1938 anhållit, att statsstipendier i form av fria bostäder och fri kost måtte bli tillgängliga för de studerande vid samtliga rikets universitet och övriga akademiska bildningsanstalter, utan att uppdelning mellan dessa anstalter av de medel, som för ändamålet anvisades, ägde rum, samt att fördelningen av dessa medel måtte anförtros åt ett centralt organ.

3. Stipendier för befrämjande av högre juridiska studier.

I skrivelse den 4 oktober 1938 har *kanslern för rikets universitet* erinrat, att större akademiska konsistoriet i Lund hemställt, att två stipendier, vardera å 2,500 kronor, måtte inrättas till befrämjande av högre juridiska studier samt att större akademiska konsistoriet i Uppsala likaledes anhållit om beviljande av anslag till två dylika stipendier å vart och ett 3,000 kronor. För egen del har kanslern rörande denna fråga anfört följande:

Bristen på docenter inom de juridiska fakulteterna hade medfört, att vid kortare ledigheter för professorerna vikarier ofta ej kunde förordnas och att vid vakanser kompetenta aspiranter på tjänsterna stundom saknades. En av de främsta orsakerna till att yngre jurister så sällan fullföljde sina studier till juris licentiatexamen och doktorsavhandling vore utan tvivel den, att nämnda högre examen icke erfordrades såsom kompetensvillkor för några befattningar inom förvaltningen eller domarebanan eller ens räknades såsom innefattande ett bestämt meritvärde vid befordringar. De juridiska fakulteterna hade ofta gjort den erfarenheten, att studerande med goda förutsättningar för vetenskapliga studier ansåge sig icke kunna ägna ett flertal år utan inkomst åt en doktorsavhandling med den ovissa utsikten att erhålla docentur. Särskilda åtgärder syntes fördensskull böra vidtagas i syfte att uppmuntra yngre, kvalificerade jurister till fortsatta teoretiska studier. En dylik åtgärd och sannolikt en av de mest effektiva torde vara den av konsistorierna ifrågasatta anordningen med stipendier för sådana juris kandidater, som visat anlag för vetenskapligt juridiskt arbete och vilka önskade avlägga högre juridisk examen.

Kanslern hemställde, att för här ifrågavarande ändamål måtte upptagas ett anslag å 5,000 kronor för universitetet i Uppsala och ett anslag å 5,000 kronor för universitetet i Lund.

Departementschefen.

Då jag utverkade bemyndigande att tillkalla särskilda sakkunniga för utredning av frågan om beredande av understöd till studerande vid universiteten och karolinska institutet, framhöll jag, att det ur samhällelig synpunkt innebure ett missförhållande, att andra faktorer än begåvning och duglighet skulle äga ett avgörande inflytande på rekryteringen till de utbildningsbanor, som förutsatte akademiska studier. I vårt land förhåller det sig tvivelsutan fortfarande så, att de på inträde på dessa banor aspirerandes privatekonomi fortfarande i stor utsträckning tjänstgör som urvalsfaktor. Bland annat på grund av de under årens lopp inträffade förändringarna i penningvärdet kunna de stipendier, som vid de akademiska läroanstalterna utgå ur enskilda donationer, icke lämna de studerande den effektiva hjälp, som tidigare på denna väg stått till buds. Staten tillhandahåller en i princip kostnadsfri undervisning men har i övrigt icke engagerat sig för särskilda bidrag till de studerande i annan mån än genom utdelande av räntefria studielån, vilket emellertid enligt den föreliggande utredningen sker i en omfattning, som icke motsvarar det föreliggande behovet, och genom mindre kontantstipendier från de båda förutnämnda å riksstaten upptagna anslagen å 6,200 kronor och 4,900 kronor till stipendier vid universiteten i Uppsala och Lund. Härförutom har staten lämnat sammanslutningar av högskolestuderande understöd i form av anslag av lotterimedel till uppförande av kärhusbyggnader med konviktorier. I ett flertal andra europeiska länder bispringer staten de studerande i betydligt större utsträckning än i vårt land, och detta sker antingen genom kontantstipendier eller i form av bidrag till underhåll av studentbostäder och studentrestauranger m. m. I detta hänseende vill jag hänvisa till den uttömmande redogörelse, som lämnats i det föreliggande sakkunnigbetänkandet.

Nästan större betydelse än den statligt bedrivna understödsverksamheten synas mig i vårt land de åtgärder hava, som särskilt på senare tid vidtagits på de studerandes eget eller på annat enskilt initiativ. Studentbostadshus hava sålunda uppförts vid Uppsala universitet, medan vid universitetet i Lund åtgärderna i främsta rummet inriktats på ett rationellt ordnande av studenternas kostförhållanden. Vid karolinska institutet har billig måltidsinackordering beretts de studerande genom restaurangrörelse i medicinska föreningens lokaler. Även vid övriga högskolor hava strävandena gått ut på att underlätta de studerandes materiella villkor. Härförutom hava studentkårerna genom att inrätta egna kreditkassor sökt i görigaste mån tillgodose sina medlemmars behov av lättare tillgängliga och billiga lån.

Vad som hittills uträttats på detta område av studenternas egna sammanslutningar är värt det största erkännande och vittnar gott om den svenska akademiska ungdomens allmänanda och ansvarskänsla. Det torde knappast kunna råda mer än en mening därom, att det ligger i statens

intresse att verksamt stödja dessa strävanden och för de ekonomiskt sämre lottade studenterna underlätta möjligheterna att bedriva akademiska studier. Om det befogade härutinnan råda i princip inga meningsskiljaktigheter mellan de sakkunniga och de myndigheter och sammanslutningar, som ytttrat sig i ärendet.

Jag vill beröra en omständighet, som gör det angeläget att utan dröjsmål skrida till åtgärder av antydd art. De under de senare åren genomförda skolorganisatoriska reformerna torde hava tillfört de allmänna läroverken och därmed jämförliga läroanstalter elever från sociala grupper med tämligen begränsade ekonomiska resurser. Inom ecklesiastikdepartementet pågå för närvarande undersökningar rörande den nuvarande fördelningen på olika yrkeskategorier av läroverkslevernars föräldrar (målsmän), och dessa undersökningar, som dock ännu icke äro avslutade, synas bekräfta, att ifrågavarande läroanstalter i mycket stor utsträckning anlitas av elever, tillhörande berörda sociala grupper. Det är ett önskemål av stor vikt, att dessa elevers fortsatta studier icke försvåras eller förhindras av ekonomiska skäl, och den föreliggande frågan kan, bedömd från denna synpunkt, betraktas som en konsekvens av åtgärder, som av statsmakterna redan vidtagits. De sakkunniga hava i förutnämnda betänkande också fäst uppmärksamheten på att de svårigheter av ekonomisk art, varmed den vid universitet och högskolor studerande ungdomen har att brottas, skärpts även därigenom, att de högre läroanstalterna kommit att i ökad omfattning rekryteras från sociala grupper av angiven art.

De sakkunniga hava föreslagit, att det statliga understödet skulle utgå *dels* såsom statsstipendier i form av fri bostad och fri kost, *dels* såsom grundanslag till en statens lånefond för studentbyggnader, *dels* såsom grundanslag till en statens lånefond för universitetsstipendier, *dels* också såsom statliga bokstipendier. Statens verksamhet på ifrågavarande område skulle enligt förslaget anknytas till de studentsociala åtgärder, som redan kommit till stånd på enskilt eller korporativt initiativ.

I enlighet med de direktiv, som lämnats de sakkunniga, hava deras förslag i vad avser statliga stipendier begränsats att avse universiteten och karolinska institutet. Från vissa håll har med styrka framhållits, att åtgärder från statens sida av denna art borde omfatta samtliga universitet och högskolor och med dem jämförliga högre utbildningsanstalter. Jag är den förste att erkänna, att staten borde i vidare mån än nu är fallet understödja studerande också vid andra statliga läroanstalter av högskolekaraktär och att skäl jämväl kunna anföras för att staten borde lämna bidrag till motsvarande verksamhet vid enskilda högskolor. Det må för övrigt nämnas, att ett statsanslag å 8,000 kronor redan finnes anvisat till stipendier åt elever vid lantbrukshögskolan. Antalet studenter utgör därstädes omkring 100, vadan de stipendiemedel, som redan stå till denna högskolas förfogande, äro förhållandevis rikligare än de, som vid bifall till mitt

efterföljande förslag skulle tillkomma universiteten. Även för de tekniska högskolorna äro nu i riksstaten uppförda anslag till stipendier, låt vara av jämförelsevis ringa storlek. Den verksamhet, varom nu är fråga, bör få karaktär av en försöksanordning, som successivt och i den mån vunnen erfarenhet inbjuder därtill bör erhålla vidgad omfattning. Jag anser det på grund härav berättigat, att verksamheten till en början begränsas till att avse de akademiska läroanstalterna, där behovet av åtgärder av denna art är särskilt framträdande, och att verksamheten bland dessa läroanstalter begränsas till de statliga, alltså till universiteten och karolinska institutet. Det bör även framhållas, att vid bifall till vad i det följande föreslås studerande vid de andra ifrågakommande läroanstalterna erhålla ökade möjligheter att erhålla gynnsamma lån ur den nuvarande studielånefonden. I frågans nuvarande läge har jag icke heller ansett mig kunna förorda de sakkunnigas förslag i dess helhet. Mest angeläget synes mig vara, att naturastipendier komma till stånd och att de studerande erhålla förbättrade lånemöjligheter. Däremot har jag icke nu funnit mig böra tillstyrka inrättandet av en statens lånefond för studentbyggnader, detta bland annat på grund av den tveksamhet mot detta förslag, som förspors från studenthåll. Med ett slutligt bedömande av detta förslag synes kunna för närvarande anstå.

I samband med sakkunnigutredningens tillkomst framhöll jag, att en annan understödsform än kontantstipendieformen borde tagas under övervägande. Enligt min mening framstode nämligen frågan om husrum och kost som det svåraste ekonomiska problemet för en ung, obemedlad student, som övervägde att slå in på den akademiska studievägen. Inrättandet av vissa *statsstipendier i form av fri bostad och fri kost* syntes mig därför böra övervägas. De sakkunniga hava också kommit till det resultatet, att obemedlade studerande just på denna väg skulle kunna erhålla effektiv hjälp. En grundförutsättning för ett fullgott utnyttjande av vistelsen vid universitetet eller högskolan är enligt de sakkunnigas mening en av ekonomiska bekymmer någorlunda ostörd studietid. Erhållas ifrågasvarande naturaförmåner, föreligger också — framhålla de sakkunniga — fullgod garanti för att understödet användes till täckande av de nödvändigaste och mest betungande utgifterna. Då dessa understöd enligt sakkunnigförslaget skola utgå under den tidigare studietiden, skulle härigenom även ernås den fördelen för de obemedlade studenterna, att den skuldsättning, som de nödgas ådraga sig, skulle i huvudsak begränsas till den senare delen av vistelsen vid universitet eller högskola. De sakkunnigas förslag om införande av naturastipendier har vunnit anslutning från flertalet hörda myndigheter och korporationer. Lärarkollegiet vid karolinska institutet och särskilt statskontoret hava däremot ställt sig tveksamma till förslaget. Kollegiet har bland annat gjort gällande, att, så länge naturaförmåner måste tillhandahållas genom enskilda

mat- och inackorderingsställen, det syntes, åtminstone i Stockholm, vara både enklast och mest ändamålsenligt att utdela stipendierna i form av penningar och låta studenterna med hjälp av stipendierna själva ombesörja sitt uppehälle. Både ur principiell synpunkt och med hänsyn till effektiviteten av statens finansiella uppoffringar vore enligt statskontorets mening formen med räntefria studielån att föredraga. Med den ansvarskänsla och ambition, som i stort sett vore utmärkande för nutidens akademiska ungdom, syntes den av de sakkunniga föreslagna understödsformen, yttrar statskontoret, innebära ett av behovet knappast påkallat förmynderskap över stipendiaterna.

Jag kan för min del icke tillmäta de sålunda uttalade invändningarna mot den av de sakkunniga ifrågasatta formen för stipendierna någon avgörande betydelse. Såsom i sakkunnigutredningen blivit ådagalagt, äro med stipendier av denna art förenade betydande fördelar. Särskilt må framhållas, att ett sådant stipendiesystem är av stort värde för stipendiaterna, som icke hava sina föräldrahem i universitetsstaden. Visshet erhålles härigenom om att sådana stipendiaterna under studierna uppehålla en tillfredsställande levnadsstandard, och frestelsen för dem att till förfång för studierna av ekonomiska skäl förkorta vistelsen i universitetsstaden förminskas i hög grad, om de erhålla fri bostad och fri kost. Grundtanken i förslaget ansluter sig för övrigt till de synpunkter, åt vilka riksdagen vid ett par tillfällen givit uttryck vid behandlingen av frågan om underlättande av möjligheterna för landsbygdens ungdom att bedriva studier vid vissa undervisningsanstalter (jfr exempelvis riksdagens skrivelse nr 444/1937). Erinras bör också, att ett naturastipendiesystem sedan länge prövats bland annat i Danmark och att erfarenheterna därav visat sig gynn samma. Jag lägger även vikt vid att studenterna själva i sina yttranden över det föreliggande förslaget tämligen oreserverat uttalat sin anslutning till tanken om ett medelst kontantstipendier kompletterat naturastipendiesystem.

På grund av det sålunda anförda får jag tillstyrka, att medel äskas av riksdagen för inrättande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska institutet av statsstipendier i form av fri bostad och fri kost för studerande vid dessa läroanstalter. De sakkunniga hava föreslagit, att för ändamålet skulle beviljas ett årligt anslag av 300,000 kronor. Av det totala stipendiebeloppet skulle enligt av de sakkunniga verkställd behovsprövning 50 procent tillfalla Uppsala universitet, 40 procent Lunds universitet och 10 procent karolinska institutet, eller alltså anslaget tills vidare fördelas med 150,000 kronor till Uppsala universitet, 120,000 kronor till Lunds universitet och 30,000 kronor till karolinska institutet.

Med hänsyn till den försökskaraktär, ifrågavarande stipendieform till en början som nämnts måste erhålla, har jag icke ansett mig kunna tillstyrka, att för nästa budgetår hela det begärda beloppet anvisas, utan

föreslår, att för ändamålet äskas 200,000 kronor. Den av de sakkunniga föreslagna procentuella fördelningsnormen har synts mig kunna godtagas med den ändringen, att karolinska institutet av skäl, som av dess lärarkollegium anförts, erhåller en något större kvotdel av stipendiebeloppet, förslagsvis 12 procent. Av anslaget torde böra utgå förslagsvis 98,000 kronor till Uppsala universitet, 78,000 kronor till Lunds universitet och 24,000 kronor till karolinska institutet.

De sakkunnigas förslag med avseende å behörighetskrav, ansökningsförfarande, förmedling av naturaförmånerna, tiden för stipendiernas innehav samt tillägs- och övergångsbestämmelser synas i huvudsak kunna biträdas. I fråga om utdelningen av stipendieförmånerna erfordras för det första verksamhetsåret särskilda övergångsbestämmelser, vilkas utformning torde böra framdeles av Kungl. Maj:t närmare övervägas. I likhet med vissa av de i ärendet hörda myndigheterna anser jag det kunna diskuteras, huruvida beslut rörande tilldelande av stipendium bör baseras på höstterminens skolbetyg i högsta ringen och alltså icke på studentbetyget. Jag är emellertid närmast böjd för att på denna punkt följa sakkunnigförslaget. Vissa tekniska svårigheter äro förenade med ett framflyttande av ansöknings- och prövningsförfarandet till tiden efter vårterminens studentexamina. Enligt tankegången i de sakkunnigas förslag bör läroverkets lärarkollegium eller den delegation av detsamma, som i första hand har att pröva inkomna ansökningar, där så befinnes erforderligt förskaffa sig kompletterande upplysningar om de sökande och överhuvud söka komma till ett förslag, som vilar på noggrann kännedom om aspiranterna och deras förhållanden. Denna prövning kan knappast förläggas till sommarferierna. Även den centrala granskningen av stipendienämnderna vid universiteten bör helst förläggas till vårterminen och ej till sommaren. Från de blivande stipendiaternas synpunkt måste det dessutom vara av stort intresse att erhålla besked om stipendieutdelningen redan vid vårterminens slut, eftersom utgången kan vara bestämmande för deras val av levnadsbana eller verksamhet. Vad angår den större tillförlitligheten av studentbetyget såsom grundval för prövningen, må framhållas, att dessa stipendier endast skulle ifrågakomma för utmärkt begåvade lärjungar. I fråga om denna kategori torde höstterminens betyg jämte lärarnas personliga omdöme vara tillräckligt vägledande. Uppfattningen om studentbetygets större tillförlitlighet framför tidigare terminsbetyg synes hava sin giltighet egentligen beträffande de svagare eleverna. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att framdeles, i samband med utfärdande av erforderliga föreskrifter i ämnet, fatta definitivt ståndpunkt till de nu berörda och andra i samband med sakkunnigförslaget stående detaljfrågor. Härvid bör även närmare övervägas lämpligheten av att, såsom i vissa yttranden ifrågasatts, meddela särskilda föreskrifter för medicine studerande i avseende å tiden för innehav av stipendium. Jag anser mig dock böra redan här framhålla, att det på sakens

nuvarande stadium synes tveksamt, om dylika undantagsbestämmelser böra meddelas.

I likhet med de sakkunniga anser jag det lämpligt, att bestyret med utdelningen av stipendierna omhänderhaves av särskilda organ — *statsstipendienämnder* — vid universiteten och karolinska institutet. Emot den föreslagna sammansättningen av statsstipendienämnderna har jag icke något att i huvudsak erinra, ej heller mot de uppgifter, som enligt förslaget skulle ankomma å dessa organ. Kungl. Maj:t torde hava att i sinom tid fastställa bestämmelser, som reglera nämndernas verksamhet. De årliga kostnaderna för nämnderna hava av de sakkunniga uppskattats till 4,000 kronor vid vart och ett av universiteten och 1,500 kronor vid karolinska institutet eller alltså tillhopa 9,500 kronor. Mot dessa beräkningar har jag intet att invända. Den begränsning av stipendieutdelningen, som för nästa budgetår i förhållande till de sakkunnigas förslag ifrågasatts av mig, synes icke nämnvärt påverka kalkylerna. Jag vill erinra, att kostnaderna för den nuvarande studielänenämnden uppgå till 7,200 kronor för år.

De sakkunnigas förslag innebär vidare, att de nuvarande i riksstaten uppförda stipendierna åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund å respektive 6,200 kronor och 4,900 kronor skola omvandlas till *bokstipendier* å förslagsvis 100 kronor, att utgå i huvudsak efter samma grunder som naturaunderstöden. Vissa av de i ärendet hörda myndigheterna och sammanslutningarna hava ställt sig avvisande mot förslaget och ansett, att dessa statliga stipendier, som hittills i viss utsträckning haft karaktär av meritstipendier, alltjämt borde bibehållas. Enligt min uppfattning är förslaget om inrättande av bokstipendier välbetänkt med hänsyn till den förhållandevis dryga andel i studieutgifterna, som representeras av kostnaderna för erforderlig kurslitteratur. Såsom de sakkunniga framhållit, spela i en del länder, till exempel i Danmark vid Köpenhamns universitet, bokstipendier en icke obetydlig roll för tillgodoseendet av de obemedlade studenternas kurslitteratur. Jag vill därför tillstyrka de sakkunnigas ifrågasvarande förslag. Dessa bokstipendier böra dock icke uteslutande komma obemedlade studenter till godo utan i viss utsträckning utgå även till andra studerande såsom premier för ådagalagda förtjänstfulla studier. Det torde få ankomma på stipendienämnderna att jämväl omhänderhava utdelningen av bokstipendierna. För nämnda ändamål torde böra utgå vid Uppsala universitet samma belopp, som å löpande riksstat upptagits till stipendier därstädes, eller 6,200 kronor, samt vid Lunds universitet ett belopp av 5,000 kronor i stället för det å riksstaten till stipendier vid universitetet upptagna beloppet å 4,900 kronor. Mot den av kanslern föreslagna övergångsbestämmelsen har jag intet att erinra. Frågan om utdelande av motsvarande stipendier vid karolinska institutet torde böra i sinom tid upptagas till behandling på grundval av särskild framställning från

institutets sida. Jag saknar anledning att i detta sammanhang närmare ingå på den av de sakkunniga och i vissa yttranden berörda frågan om statligt understöd för bildande av för de studerande vid universiteten tillgängliga lånesamlingar av kurslitteratur. Denna fråga, rörande vilken de sakkunniga ifrågasatt särskild utredning, synes ännu icke föreligga i det skick, att den kan göras till föremål för slutligt ståndpunktstagande. Jag förutsätter emellertid, att universitetsmyndigheterna jämväl i fortsättningen hava sin uppmärksamhet riktad på berörda spörsmål.

De av mig i det föregående angivna kostnaderna uppgå till sammanlagt (200,000 + 4,000 + 4,000 + 1,500 + 6,200 + 5,000 =) 220,700 kronor. Kostnaderna för de avsedda anslagsändamålen torde böra bestridas från ett och samma anslag, vilket med hänsyn till ändamålets art och de ifrågasatta stipendiebestämmelsernas innebörd bör erhålla karaktär av reservationsanslag. Ett reservationsanslag av nämnda storlek bör således äskas av riksdagen för budgetåret 1939/40.

Såsom ett komplement till förslaget om naturastipendier åt universitetsstuderande hava de sakkunniga ansett sig böra ifrågasätta en omläggning av statens räntefria studielån, i den mån de beröra studerande vid universiteten och karolinska institutet. De sakkunniga hava framhållit, att de obemedlade studenterna genom naturastipendierna visserligen skulle under den tidigare studietiden erhålla ett väsentligt ekonomiskt understöd men att detta icke kunde helt göra dem oberoende av lånevägen för studiernas finansierande. Då naturastipendierna allenast skulle åtnjutas under vissa år i början av studietiden, komme även möjligheten att anskaffa billig kredit att spela en avgörande roll för studiernas fortsatta bedrivande och avslutande. I sådant syfte hava de sakkunniga föreslagit, att särskilda lån skulle beviljas från *en lånefond för universitetsstudier*. Samtidigt med inrättandet av denna fond skulle emellertid de studerande vid universiteten och karolinska institutet i regel undantagas från behörighet att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden. Utdelningen av lånen skulle omhändervävas av statsstipendienämnderna, lånen tillkomma icke blott obemedlade begåvade studenter utan även mindre bemedlade med utpräglad studiebegåvning, amorteringstiden utsträckas till förslagsvis femton år samt lånebeloppen fastställas till i regel högst 1,500 kronor per år för studier vid universiteten i Uppsala och Lund samt högst 2,000 kronor per år för studier vid karolinska institutet. Studielån till mindre belopp skulle även kunna tilldelas studerande, som innehava statens naturastipendium. I övrigt skulle i stort sett gälla samma bestämmelser, som fastställts beträffande statens nuvarande räntefria studielån. Såsom grundanslag till den ifrågasatta lånefonden för universitetsstudier föreslå de sakkunniga anvisande av ett belopp av 200,000 kronor, att i enlighet med i huvudsak samma grunder, som tillämpats beträffande naturastipendierna, av Kungl. Maj:t fördelas mellan Uppsala och Lunds universitet samt karolinska institutet.

Det är uppenbart och har också av samtliga i ärendet hörda myndigheter och sammanslutningar vitsordats, att ett genomförande av de sakkunnigas ifrågavarande förslag måste bli till icke oväsentlig hjälp för den studerande ungdomen vid universiteten och karolinska institutet. En dylik åtgärd är emellertid icke blott till bättnad för dessa studerande utan indirekt även för dem, som bedriva sina studier vid landets övriga högskolor och andra högre utbildningsanstalter, enär möjligheterna för sistnämnda studerande att erhålla lån ur den nuvarande studielånefonden därigenom komma att i viss mån ökas. Jag tillstyrker, att en statlig lånefond för universitetsstudier kommer till stånd. Det lär er få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser beträffande dessa lån, varvid de sakkunnigas föreliggande förslag synes mig kunna i huvudsak följas. I likhet med de sakkunniga och studielånenämnden anser jag det lämpligt, att utdelningen av dessa lån omhänderväras av de förutnämnda lokala stipendienämnderna, alltså ej av studielånenämnden. Ehuru jag i likhet med exempelvis skolöverstyrelsen gärna skulle hava sett, att rikligare anslagsmedel redan från början skulle kunna ställas till förfogande för detta ändamål, anser jag mig dock nödsakad att förorda, att anslaget för nästa budgetår begränsas till 140,000 kronor. Anslaget bör erhålla reservationsanslags natur. Kungl. Maj:t bör i sinom tid fördela anslagsbeloppet mellan universiteten och karolinska institutet.

I likhet med vad fallet för närvarande är beträffande de nuvarande studielånen böra i enlighet med de sakkunnigas förslag de ekonomiska mellanhavandena med låntagarna skötas av postverket, som här för bör erhålla ersättning av statsmedel enligt de för de nuvarande studielånen gällande grunderna. Denna ersättning bör bestridas från det under åttonde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning till postverket för dess bestyr med statens studielån. Jag anser mig dock icke böra av denna anledning för nästa budgetår ifrågasätta någon höjning av detta anslag. Enligt lämnad uppgift utgår nämligen berörda ersättning i efterskott, varför ifrågavarande anslag först för budgetåret 1940/41 kommer att belastas genom tillkomsten av det nya anslagsändamålet.

Vad härefter beträffar anslag för nästa budgetår till *den nuvarande studielånefonden* får jag erinra, att, då riksdagen för budgetåret 1937/38 höjde anslaget till förevarande ändamål från 50,000 kronor till 120,000 kronor, det förutsattes, att omkring 420,000 kronor skulle bli tillgängliga för utlåning under år 1937. Av den tabellariska sammanställningen å sid. 2 framgår, att så blivit förhållandet först under år 1938. Inrättandet dels av statliga stipendier i form av fri bostad och fri kost vid universiteten och karolinska institutet, dels ock av en statens lånefond för universitetsstudier kan framdeles komma att påverka anslagsbehovet till studielånefonden. Intill dess säkrare utgångspunkter föreligga för ett bedömande av nämnda åtgärders inverkan på omfattningen av denna understödsverksamhet, torde

anslaget böra utgå med oförändrat belopp, 120,000 kronor. Beloppet bör, liksom under senare budgetår skett, i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag.

De av studielånenämnden ifrågasatta ändringarna beträffande villkoren för erhållande och åtnjutande av studielån, vilka ändringar äro föranledda av de sakkunnigas förslag med avseende å lån från lånefonden för universitetsstudier, synas böra vidtagas för erhållande av likställighet mellan olika studiegrupper. Kungl. Maj:t bör äga att efter förslag av vederbörande myndigheter utfärda ändrade bestämmelser i ämnet.

Med anledning av vad såväl medicinska föreningen och lärarkollegiet vid karolinska institutet som kanslern anfört beträffande behovet av ett *kårhus å Norrbackaområdet i Stockholm*, inrymmande bland annat lokaler för studentmatsalar, får jag erinra, att medicinska föreningen i skrivelse den 28 september 1937 gjort framställning om bidrag av lotterimedel för nämnda ändamål till ett belopp av 410,000 kronor, vilken fråga fortfarande är beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Vad de sakkunniga yttrat rörande den verksamhet, som bedrivs av *studentkårernas kreditkassor*, synes mig välgrundat och förtjänt av att närmare övervägas av huvudmännen för dessa inrättningar. Det torde icke vara erforderligt att i detta sammanhang i vidare mån än redan skett ingå på denna fråga.

Kanslern har enligt det föregående hemställt om anvisande av särskilda anslagsmedel, uppgående till 5,000 kronor vid vart och ett av universiteten i Uppsala och Lund, till *stipendier för befrämjande av högre juridiska studier*. De av kanslern anförda skälen för inrättandet av ifrågavarande stipendier hava synts mig bärande. Jag tillstyrker, att sammanlagt 10,000 kronor för nästa budgetår äskas för ändamålet, att med halva beloppet tillgodokomma vart och ett av de båda universiteten. På förslag av kanslern torde Kungl. Maj:t framdeles få fastställa närmare bestämmelser i fråga om ansökningsförfarande, stipendiebelopp, stipendietid m. m. Anslaget torde kunna anvisas såsom obetecknat anslag.

Vad sålunda föreslagits innebär för nästa budgetår en medelsanvisning med samma belopp, inalles 490,700 kronor, som det i statsverkspropositionen för ifrågavarande ändamål beräknade. Den ändringen har vidtagits, att till stipendier för främjande av högre juridiska studier, till skillnad från vad vid statsverkspropositionens avlåtande förutsattes, föreslås skola utgå ett särskilt, obetecknat anslag.

Under återopandé av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier åt studerande vid universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska mediko-kirurgiska institutet för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av kronor 220,700;

dels till Gemensamma universitetsändamål: Stipendier för främjande av högre juridiska studier vid universiteten i Uppsala och Lund under åttonde huvudtiteln för budgetåret 1939/40 anvisa ett anslag av kronor 10,000;

dels besluta att en särskild fond, benämnd Statens lånefond för universitetsstudier, skall inrättas, vilken fond skall förvaltas av statskontoret;

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med av mig tillstyrkta grunder utfärda ej mindre erforderliga bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur omförmälda fond, än även ändrade bestämmelser beträffande den nuvarande studielånefonden;

dels till Statens lånefond för universitetsstudier för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag

av kronor 140,000;

dels ock till Studielånefonden för budgetåret 1939/40 anvisa ett reservationsanslag av kronor 120,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

C. A. Charpentier.